

coanegra

PRENSA
CORTONA

número 274 - març 2009 - preu: 2,00€

Trobada de gegants / Ens ha deixat n'Antònia Pizà "Pessiga" //////////////////////////////////////
Què és EPOC? //////////////////////////////////////
Entrevista a Pep Banyo / Els riscos geogràfics //////////////////////////////////////

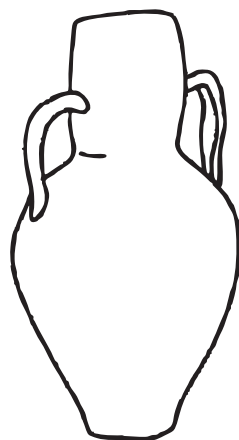
INSTAL·LACIONS ELÈCTRIQUES
XARXES DE BAIXA TENSIO
INSTAL·LACIO DE BOMBES SUBMERGIBLES
AUTOMATISMES PER PORTES I BARRERES

FORELECTRIC

JOAN FORTEZA
Mòbil 629 609 439
MIQUEL FORTEZA
Mòbil: 629 675 450

Ainguda Jaume III, 8
telèfon/fax: 971 620 939
07320 SANTA MARIA DEL CAMÍ
E-mail: forelectric.sl@telefonica.net

**SA
GERRERIA**
CERÀMICA SERRA

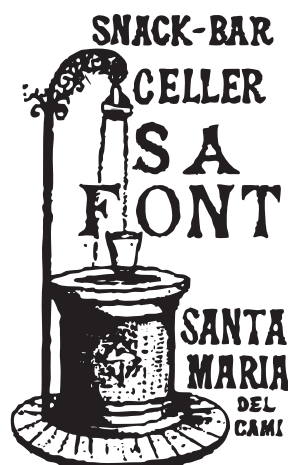
Carretera d'Inca
Tel: 971 62 01 71

*Construccions
Sebastià Bibiloni Sans*

*Reformes - Rústiques - Enrajolats
Empedregats - Estanteries d'obra*

*El Fra. Albert Borquny n. 4
Sta. Maria del Camí - tel.: 971 62 13 95*

**ESPECIALITAT
EN
CUINA
TÍPICA
MALLORQUINA**

Tancat el dimecres

tel.: 971 62 03 02

Vial principal, nau 2 - Polígon Son Llaüt
07320 Santa Maria del Camí
Tels 971 46 31 62 - 971 62 16 06
Fax 971 46 42 64
Consport@conSPORT.es

**BAR
CA'N FRANCO**
*Pa amb oli, tota classe de berenars
TAPES*

**Quarter IV, 83 - tel. 971 62 03 82
Santa Maria del Camí**

**Bar Gelateria
Can Pep**
TAPES I ENTREPANS

**Plaça Hostals, 34 - tel. 971 140 334
Santa Maria del Camí**

**VIVERS
SANTA
MARIA**
971 9119

**Camí des Raiguer, 77 - Santa Maria del Camí
Tel: 971 140 041**

**CONSTRUCCIONS
CAPELLA MARI**
C.B.

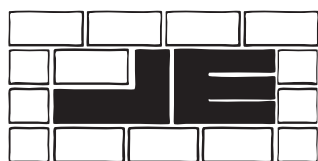
Reformes en general · Feines d'obra

C/Juan Mesquida, 26. Santa Maria
Tel. 627 44 0065 · 667 54 54 20

PAPERERIA LLIBRERIA I REGALS

G A L O P

**Plaça Nova s/n. - Tel. 971 62 11 98
Santa Maria del Camí (Mallorca)**

**MAGATZEM
DE MATERIAL
DE CONSTRUCCIÓ**

Joaquín Esteso S.L.

*C/. de l'Església, 11
Tel: 971 62 01 81 Santa Maria del Camí*

*Papereria
Tabac
Servei de fax*

*Horari:
Dilluns a divendres
de 9 a 14 h.
i de 15,30' h. a 20 h.
Dissabtes i
diumenges de 9 a 14 h.*

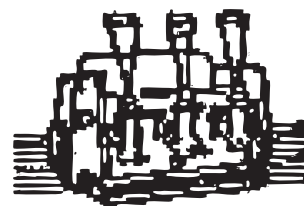

"la Caixa"

HORTUS

v i v e r

Camí de Coanegra s/n - tel.: 971 62 02 79

BAR

CA'N BEIA

**CARRER OLESA, 4 Tel. 971 620070
SANTA MARIA DEL CAMÍ**

Santa Maria

OPTICA

Plaça Hostals, 23 A Tel. 971 140 046
07320 Santa Maria del Camí - Mallorca (Illes Balears)

editorial

L'ATUR

En aquests temps de crisi no podem deixar de costat un dels temes que estan a l'ordre del dia, l'atur. I és que feia més de deu anys que l'atur no arribava a xifres tan altes, des del 1997, però pareix que la conjuntura econòmica que en aquets moments travessam ens ha immers en una gran recessió que ha fet pujar en més d'un 50% aquests números.

L'atur a Espanya en aquestes mateixes dates respecte a l'any passat ha augmentat prop d'un 53%, i una de les comunitats que durant el darrer trimestre de l'any passat va tenir un espectacular augment fou les Illes Balears, amb un 50% més d'aturats que el 2008, arribant a quasi 74.500 persones aturades, una xifra un poc més baixa que la que preveia el Govern balear devers el setembre, que pensava que arribaríem a final d'any amb uns 80.000 aturats. Però pareix que a principi d'aquest any la situació es va suavitzar i l'esperança de millora arribava amb l'anunci que la nostra comunitat fou l'única que durant el mes de gener d'aquest any va baixar l'atur, tot i que molt poc.

Tota aquesta situació d'atur ens fa pensar que el sistema econòmic emprat fins ara era insegur i amb una data de caducitat que molts preveien, una situació que era previsible i que s'esperava des de feia un temps. L'atur fa tremolar a més d'un, són molts els que estan pagat mensualment una hipoteca i que estan aturats en aquests moments, i és que es donaren moltes hipoteques a gent amb una feina eventual o amb una situació econòmica no massa adient i, clar, ara tot se'ls ve a damunt. A Balears, tot i que diuen que és una de les comunitats on la crisi no seria tan patent, els aturats han augmentat considerablement. Als que cada any durant els mesos d'hivern estan a l'atur de les nostres illes, als que coneixem com a fixos discontinus del sector del turisme, treballadors d'hotels, de l'aeroport, servei de neteja, etc., enguany s'hi han d'afegir totes aquestes persones del sector

de la construcció que s'han quedat de cop i volta sense feina i també les de tots els sectors que d'aquest depenen. Però és que, per agreujar encara més la situació, ha baixat el consum de moltes persones que continuen treballant i reben el mateix sou, però que per algun motiu prefereixen guardar-lo, tal vegada a l'espera de temps millors o amb por de no perdre els seus llocs de treballs.

Aquest tema no ha passat de llarg per Santa Maria; ara ja no és tan habitual veure els bars del poble plens de colles de picapedrers a l'hora de berenar o dinar, moltes obres de pisos de nova construcció s'han aturat de cop i és que grans empreses de la construcció, com el grup Drac de Vicenç Grande, estan immerses en concurs de creditors per falta de liquiditat, o Ibercon, de Joan i Mateu Sastre, als quals se'ls va denegar la suspensió de pagaments. També tot just fa uns mesos l'hotel Read's de Santa Maria va haver de prescindir de gairebé la meitat de la seva plantilla de treballadors i posar-los a l'atur almenys fins a la temporada alta. És molta la gent del nostre poble que està passant per dificultats econòmiques derivades de la crisi i de la fallida de grans empreses com les anteriors anomenades; d'altres, com electricistes, llanterners, fusters, ferrers, etc., encara no es troben en aquesta situació, però gairebé estan al límit per haver baixat la seva producció i el volum de feina, el que ha provocat una disminució de la plantilla en molts casos.

Però és que, en la mateixa situació que viuen les empreses, també s'hi troben molts d'ajuntament de Mallorca, que tenen problemes de liquiditat, sobretot perquè fins a dia d'avui havien basat el seu finançament en els ingressos d'impostos per construccions, instal·lacions i obres. Per això des del Fons d'Inversió Local l'ajuntament del nostre poble ha rebut una subvenció de quasi un milió d'euros per a nous projectes d'obra pública dins el marc d'ajudes per a la creació de llocs de feina, unes ajudes que es fan necessàries

coanegra

Publicació mensual de Santa Maria del Camí.

Número 274 Març 2009.

Dipòsit Legal: PM - 381 - 1981

Edita: coanegra

Fotografia Coberta: Rafel Pisà.

Equip de Redacció: Bernat Calafat i Vich, Maria Neus Comas i Frau, Maria Antònia Ferrer i Vidal,

Jaume Ordines i Benestar, Rafel Pisà i Ordines, Mateu Ramis i Canyelles.

Col·laboradors: Joan Andreu, Miquel Cabot, Joan de son Credo, Benet Darder, Rafel Estarelles, Maria Antònia Gil, Rafel Joan, Junta local NNGG, Jaume Martí, Mariano Moragues, Cristina Perdigón, Guillem Ramis, Miquel Ramis, Bartomeu Sastre.

Correcció Lingüística: Petra Genestra i Serra

Redacció, Administració i Publicitat: Casesnoves, 12 | 07320 | Santa Maria del Camí.

Adreça Electrònica: coanegra@coanegra.cat. Els articles publicats en aquesta revista, sols expressen l'opinió dels seus autors. Imprès amb paper reciclat.

per contractar gent del poble en atur per realitzar obres de millora dels serveis, els accessos i la via pública del poble.

Molts esperen amb impaciència la temporada turística per veure si podrà ajudar a remuntar aquesta situació tan crítica. Per a alguns la situació ja ha arribat al punt més baix i és qüestió de temps tornar a la bonança, però per a altres això no ha fet més que començar i creuen que encara ens queda un llarg camí per sortir-ne. I és que a Mallorca de ben segur que la temporada d'estiu generarà alguns llocs de feina que faran suavitzar la situació d'atur, que, tot i que la temporada d'estiu no esperin que sigui de les millors, qualsevol millora que pugui generar serà ben rebuda, ja que hem de pensar que tota la gent que no pateix una situació crítica voldrà gaudir d'unes vacances prop de la mar i Mallorca és una destinació molt habitual per a espanyols i anglesos o alemanys. Sigui com sigui totes les persones que des de fa anys treballen en el sector del turisme i tenen un contracte discontinu deixaran de ser aturats. Això farà que a la nostra comunitat disminueixi el nombre de persones en atur, un atur que es du de cap.

Està clar, però, que la principal causa de l'augment d'aquest atur és la crisi en la construcció, una crisi que ve donada per la tancada d'aixeta dels bancs que ha provocat aquesta situació que estan vivint moltes constructores. Això els ha provocat la paralització de moltes construccions i l'inici d'altres que suposarien la contractació de molta gent que

es troba en aquest moment en atur. Però com ja hem dit abans, en un país com el nostre, en què han basat el sistema econòmic en la construcció i han deixat de banda o han restat importància a les altres indústries, no és d'estranyar que quan les constructores han fet fallida les cues a l'INEM i el SOIB hagin augmentat considerablement en nombre d'aturats. Tot girava entorn d'aquest món, tots en depenïem i els bancs n'han fet negoci, però estava clar que d'un moment a l'altre això acabaria per explotar i no només hi anirien al darrera els milers de persones que treballaven d'obriers a les macro, micro i simples construccions, sinó també tots els altres oficis que vivien dels equipaments bàsics a les noves obres. Ara l'atur és ple de tots aquests i només en cercam les solucions, però s'hagués pogut prevenir o almenys pal·liar? Ara és massa tard per esbrinar-ho, però feia molts d'anys que la gent ho preveia i no es canvià el sistema econòmic, tal vegada perquè molts s'hi omplien les butxaques a costa del treball de molts dels que ara estan aturats. I ara hi ha enriquits i aturats, molts aturats, i els nostres governants pretenen treure la situació endavant amb els doblers de les arque estatals, és a dir, els doblers de tots el espanyols, molts d'ells ofegats per la crisi, però no els preocupa la situació dels ciutadans perquè ells estan coberts i també tots els qui ho feren amb el seu beneplàcit, segurament dels seu entorn social. Així doncs no deuen veure el seu futur tan negre com el que veim els ciutadans.

VIDRES STA. MARÍA

***Vidres, Aluminis, Manpares,
Bany, Persianes...***

***Poligon Son Llaüt - 07320 Sta. Maria
Telèfon 971 140 034 - Fax 971 140 700
mòbil 639 289 776***

MAGATZEMS DE MATERIALS

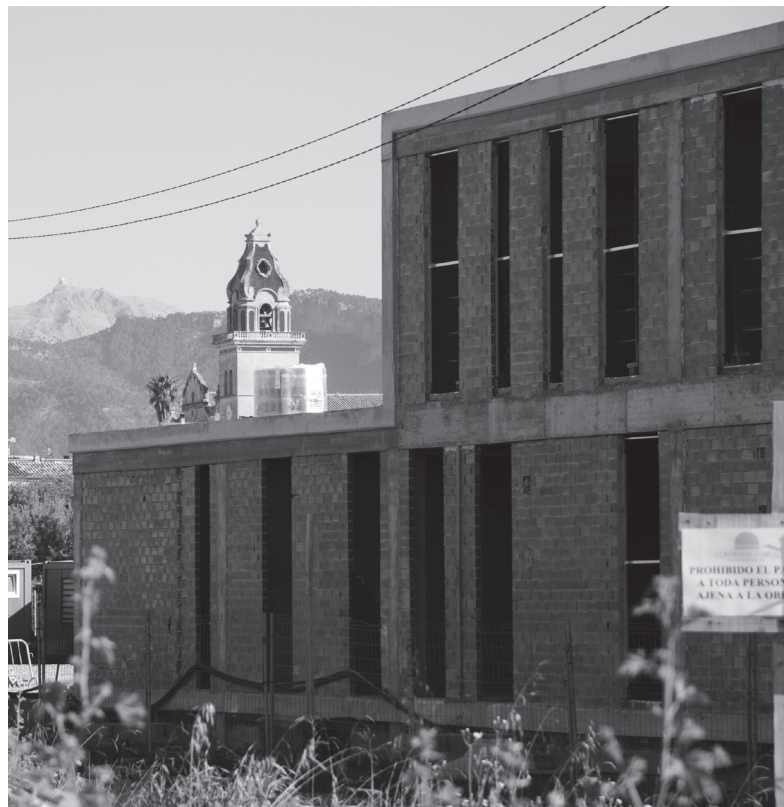
GAMUNDI

Gabriel Mesquida, 1

EL NOU CENTRE D'EDUCACIÓ INFANTIL I PRIMÀRIA ESTARÀ ACABAT PER SETEMBRE

Text: BC

Fotos: Rafel Pisà

El director general de Planificació i Centres, Antoni Martorell, manifestà als pares, mestres i polítics locals que el nou CEIP –centre d'educació infantil i primària- de Santa Maria del Camí estaria enllestit el setembre del 2009, sempre que totes les obres i dotacions segueixin el que està previst. Així ho manifestà el passat dijous 26 de febrer del 2009, durant una visita a les obres.

El mateix dia la batlessa de Santa Maria del Camí manifestà que tant les obres de dotació de serveis –aigua potable, clavegueram, pluvials, electricitat i telèfon- com les dels accessos estaven a punt de ser licitades i adjudicades per valor de més de 500.000 €. La previsió és que aquestes obres d'infraestructures estiguin acabades el mes de setembre del 2009.

Si les manifestacions i previsions inicials, tant de la Conselleria d'Educació i Cultura com de l'Ajuntament de Santa Maria del Camí, es compleixen es podrà començar el proper curs 2009-2010 al nou edifici, ubicat als terrenys de Ca sa senyora Nissa.

La visita va permetre comprovar que unes peticions formulades per l'AMIPA i el Consell Escolar havien estat tingudes en comptes i admeses per la Conselleria. Es tracta

desuprimir un pati interior al menjador escolar i incrementar la dotació de punts de connexió per a ordinadors a la sala d'informàtica del nou centre. Eren unes propostes de millora que representants del Consell Escolar, de la direcció i de l'AMIPA havien manifestat a una entrevista el dijous 26 de gener del 2009 amb el director general de Planificació i Centres per tal de plantejar les peticions realitzades per escrit oficialment per la Junta Directiva i el Consell Escolar el mes de desembre del 2008 (ja s'havia fet a una reunió amb responsables gerencials i tècnics de l'IBISEC del passat novembre).

Els temes tractats amb el director general foren: suprimir el pati interior de la zona de menjador escolar per així poder disposar d'un espai més gran i multifuncional, que la sala d'informàtica disposàs de 25 punts per a connexió de PC i no sols el 15 inicials, que la sala de cuina fos més funcional i conèixer si la dotació dels atuells i electrodomèstics de la cuina seria suficient per al nombre d'alumnes que queden

a dinar; també es reiterà la necessitat de fer una visita presencial a les obres per part d'una representació de la comunitat educativa santamariera. A la reunió també es va sol·licitar una coordinació òptima i eficaç amb l'Ajuntament de Santa Maria del Camí pel que fa a la dotació de serveis i d'accessos. Finalment l'AMIPA i la direcció del centre sol·licitaren i reiteraren novament que necessitam un IES a Santa Maria del Camí, com també la previsió d'una tercera línia al centre educatiu. Aquestes són peticions que ja s'havien formulat per escrit el juliol del 2008.

El dijous 26 de febrer del 2009 es va realitzar la visita a les obres del nou CEIP. Hi assistiren el director general de Planificació i Centres, la cap de servei de Centres, el gerent de l'IBISEC acompanyat de tècnics, l'arquitecte director de l'obra, la batlessa de Santa Maria del Camí acompanyada de dos tinentes de batle; el director del CP i quatre representants de la junta directiva de l'AMIPA. Durant la visita ens explicaren com estaven les obres i les diferents zones construïdes, vàrem comprovar que ja s'estava enrajolant, que havia totes les caps elèctriques i la xarxa de tubs d'electricitat i la de clavegueram col·locades. S'explicà als visitants que previsiblement les obres ja estarien acabades

i que podríem començar el nou curs escolar 2009-2010 a la nova escola.

De les peticions realitzades a la reunió de gener del 2009, el director general de Planificació i Centres ens va manifestar i afirmar que se suprimiria el pati interior del menjador escolar, el qual quedarà com una gran sala; que hi ha una dotació de 25 punts per a PC a l'aula d'informàtica, cosa que es va poder comprovar durant la visita; finalment, que es faria una previsió del material i la maquinària per a la cuina. En el transcurs de la visita per les dependències en obres del nou centre, els membres de la junta directiva de l'AMIPA i de la direcció del CP Melcior Rosselló i Simonet vàrem manifestar l'agraïment i el reconeixement al director general de Planificació i Centres per haver escoltat i resolt les peticions que s'havien formulat oralment i per instància a la Conselleria d'Educació i Cultura.

Durant la visita Rosa Vich, batlessa de Santa Maria del Camí, també informà que el projecte d'accessos i dotació de serveis del nou CEIP ja estava aprovat i en fase de licitació, i que estava prevista la seva adjudicació a una empresa abans de finals de març del 2009.

CALENDARI DE MATRICULACIÓ AL CEIP MELCIOR ROSSELLÓ I SIMONET

La direcció del CEIP Melcior Rosselló i Simonet ens ha comunicat la previsió del calendari de matrícula d'alumnes d'educació infantil i d'educació primària per al proper curs 2009-2010. L'ordre està pendent de publicar-se en breu al *Butlletí Oficial de les Illes Balears* (BOIB)

Entrega de sol·licitud de matrícula	Del 28 d'abril a l'11 de maig del 2009
Llistes provisionals d'admesos	29 de maig del 2009
Reclamacions	De l'1 de juny al 3 de juny del 2009
Resolució de les reclamacions	4 de juny del 2009
Llistes definitives	15 de juny del 2009
Matriculació	16 i 17 de juny del 2009

informació

LA CONSELLERA FRANCESCA VIVES VISITA ELS PROJECTES DE SANTA MARIA SUBVENCIONATS AMB FONS DE COMERÇ

Text i foto: MAF

La consellera de Comerç, Indústria i Energia, Francesca Vives, va visitar el passat 25 de febrer Santa Maria per conèixer l'estat del projecte que s'ha executat amb ajuts atorgats per la Direcció General de Comerç.

El projecte de Santa Maria visitat per la consellera Vives estava inclòs dins la convocatòria d'ajuts de l'any 2008, que tenia per objectiu el foment del comerç urbà i la millora del comerç rural, de manera que els municipis poguessin dur endavant actuacions de dinamització comercials al seu territori.

Dins aquesta convocatòria, la Conselleria de Comerç, Indústria i Energia va concedir subvencions a 23 ajuntaments per un import de 3.488.037,56 euros. Els projectes subvencionats suposen una inversió induïda de més de sis milions d'euros, en concret 6.201.239,22 euros.

L'objectiu general d'aquestes subvencions ha estat el foment del comerç urbà i la millora del comerç rural. El tipus de projectes que se subvencionen són:

1. La reforma, la modernització i l'adequació de mercats municipals permanents.
2. Obres i dotació d'equipament urbà, urbanisme comercial, mobiliari urbà i il·luminació.
3. Inversions en senyalització o identitat gràfica col·lectiva i equipament per a un millor servei al comerciant i al client.
4. Establiment o adequació d'àrees destinades a la venda ambulant i dotació de serveis comuns per fer mercats.

SANTA MARIA

Inversió: 28.275 euros.

Subvenció: 21.206 euros.

Projecte: Ordenació, reforma i modernització de les estructures comercials (instal·lació de faroles i mobiliari urbà als carrers comercials).

MIGUEL SERN

INSTAL·LADOR ELECTRICISTA

c/. Quartades nº 1- 2º - 1
07320 Santa Maria de Camí

TEL. 971 14 02 09
971 62 10 66
MÓVIL: 649 49 64 19

U N I S E X
PERRUQUERIA * ESTILISTA

Maria Antònia

C/. Marqués de la Font Santa, 13, baixos
07320 Santa Maria del Camí
Tel. 971 14 06 92

EXCURSIÓ PERSONES MAJORS

text i fotos: Joan Andreu

Com tots els anys, el passat dia 14 l'Associació de 3a Edat Persones Majors de Santa Maria oferí als seus associats la jornada d'esbargiment a què els té acostumats, consistent en un dinar de germanor precedit d'una excursió, aquest cop pels meravellosos espais de la Serra de Tramuntana.

El fet de necessitar vuit autocars per al trasllat dels excursionistes parla clarament de la quantitat de socis que prengueren part a la diada: uns cinc cents en total. La bona administració dels recursos econòmics de la societat per part de l'actual junta directiva fa possible poder oferir gratuïtament aquesta classe d'esdeveniments als seus afiliats.

Començà l'excursió visitant la localitat de Valldemossa, lloc on es va fer la berenada: mengívola panada i glopets de vi, tenint com a fons l'esplèndida panoràmica de la carena de Ses Fontanelles. Els qui volgueren tengueren temps per fer un volt pel centre urbà.

Seguidament partiren cap al Port de Sóller, passant per Deià, el pintoresc poble universalment conegut per mor de l'Arxiduc i del cèlebre autor de Jo, Claudi, recorrent la zigzaganter carretera que mena a la vall de les taronges. Es visità el Port de Sóller fins que es va fer hora d'anar a dinar a l'hipòdrom de Son Pardo.

Una cadira amb un ram de flors, flanquejada a banda i altra per la batlessa de Santa Maria, senyora Rosa Vich, i per Joan Muñoz, l'espòs de la difunta Antònia Pizà, presidenta de

l'associació, ocupava el centre de la taula presidencial.

Abans de servir-se el dinar es va guardar un minut d'emotiu silenci en record de l'extinta presidenta que recentment i inesperadament ens ha deixat, al final del qual la batlessa dirigí la paraula als congregats recordant la figura de N'Antònia i les tasques que duia a terme, encoratjant els qui l'hauran de reemplaçar a seguir treballant per l'associació, fet que redunda en benefici de l'engrandiment i el renom de Santa Maria del Camí

Després de les paraules de la batlessa en Rafel Estarellas, portaveu de la junta directiva, féu pública la convocatòria d'eleccions a president i junta directiva que se celebrarà el proper dia 19 de maig, avançant la decisió dels actuals dirigents a presentar-se de candidats. Juntament amb el full de la convocatòria tots els assistents reberen un recordatori amb la fotografia de la difunta presidenta i uns versos d'en Rafel.

El dinar que se serví a continuació era digne, per la seva qualitat i quantitat, de proveir les millors taules. No hi va faltar de res: picada per començar; arròs de primer; porcella, xot o pollastre amb guarnició i ensalades de segon; fruita del temps; postres de gelat, palos de crema i coca pujada; begudes d'aigua, vi, Franja Roja, Coca-Cola i cava; cafès i licors.

Per acabar hi hagué un multitudinari i animat ball amenitzat per la música del titular de l'associació, els honoraris del qual sortiren de la recaptació d'una rifa de diferents obsequis.

Amb cares satisfetes i desitjos en el cor de repetir l'experiència en properes ocasions, els excursionistes tornaren al poble donant per acabada l'eixida.

informació

NOVES GENERACIONS SÓN AQUÍ

Junta Local de les noves generacions de Santa Maria del Camí

L'associació política juvenil del Partit Popular creada al nostre poble fa poc més d'un any es posa a funcionar amb més ganes que mai. Després d'una època de renovacions internes al si del mateix partit, on s'han anat renovant totes les juntes amb l'objectiu d'assumir nous reptes amb més força, estam aquí amb més il·lusió que mai. La darrera renovació va ser el passat 21 de març en el IV congrés insular de Noves Generacions, on Bernat Vallori va assumir el càrrec de president insular de la nostra organització i on uns dels membres de la nostra junta local forma part com a coordinador d'una de les àrees de l'executiva, i per tant a col·labora de manera molt activa dins aquesta organització juvenil.

Durant aquest any les NNGG santamarieres no han estat aturades: hem estat participant activament amb la junta local del partit i per Nadal organitzarem tots plegats el sopar de Nadal per als nostres militants. Els dies 7 i 8 de març NNGG participarem a les jornades municipalistes celebrades a l'hotel Viva Blue a platja de Muro, organitzades per la junta insular del mateix partit. Allà, a més de poder compartir uns dies lúdics amb membres joves i no tant joves del partit, gaudirem d'unes jornades de formació, totes elles encaminades a la gestió municipal i de les quals el sector juvenil prenguem bona nota.

Dins aquest marc de participació i organització estam organitzant una jornada que començarà amb l'elaboració de panades i després seguirem la diada amb un dinar. **Serà el pròxim dia 4 d'abril i, si ets jove o t'hi sents, no ho dubtis, passa aquest dissabte 4 d'abril amb nosaltres. Estarem a Can Sanxo a partir de les 10 del matí. Ànims i vine a passar una bona estona amb nosaltres!!!!**

Miquel Àngel Moyà
Futbolista

SA NOSTRA ACTITUD *participa*

i decideix el destí
dels beneficis que generes

www.actitudsanostra.com

 Obra Social
SA NOSTRA Caixa de Balears

DEL MÓN DE LA GLOSA

Text i fotos: JA

A primera vista, si un no hi posa els cinc sentits per evitar-ho, sembla que dins d'aquest món dels nostres pecats, dominat per les modernes tecnologies, els xips i la xarxa informàtica, no hi hagués cabuda per a cap manifestació que no fos pròpia de l'univers tecnològic. Això és el que ens sembla, però sortosament no és així, encara hi ha parcel·les de la manifestació de l'ànima de l'Home, pels valors culturals que porten, que continuen tothora vigents siguin quins siguin els avanços de la tècnica.

Al llarg d'una sèrie dilatada d'anys, una manifestació tan nostrada com és la glosa, i més concretament la glosa de picat, havia caigut dins un oblit presagiós de funestes conseqüències per al devenir d'aquesta popular mostra de cultura, oblit del qual ha anat sortint de la mà d'uns animosos i entestats amants d'aquest art, altre temps tan estimat dels mallorquins. I així, a poc a poc però sense retrocessos, el món de la glosa torna a ocupar el lloc que li pertoca dins la societat illenca. I es fan tallers de glosar, i trobades de glosadors, i combats de picat, i certàmens de gloses escrites. I de cada cop més la glosa en surt més enfortida.

La darrera setmana del passat mes de febrer, un dematí quasi primaveral, un equip d'enregistrament de vídeo per a la cadena de televisió IB3 es personà a Santa Maria

del Camí per entrevistar uns coneguts glosadors locals i enregistrar part de les seves gloses i algunes anècdotes per ells viscudes.

Així sabérem que a en Rafel Estarellas li ve de ben petit la seva afició a fer gloses, gloses que escoltava amb molta atenció de boca dels glosadors que freqüentaven la barbaria a on ell feia de mosset, fins al punt que se les aprenia de cor, i de manera especial les de mestre Pep Marc, "Pollensí", glosador fi mancat del sentit de la vista, amb qui passava uns moments inoblidables quan anava a ca seva a afaitar-lo i arreglar-li els cabells. De mestre Pep Pollensí és la glosa que canta la nevada de l'any 56, que en Rafel conserva com una relíquia del seu amic i mestre glosador.

Igualment poguérem assabentar-nos que a en Pere Roca, president de l'Associació Amics de la Glosa de Santa Maria del Camí, el cuquet de la glosa li ve de l'avior, en concret del seu repadrí Pau Bover, i per això mateix no és gens d'estranyar que sigui autor d'unes gloses agradoses i planeres que arriben al cor dels seus destinataris o dels qui tenen la sort de llegir-les.

L'altre santamarier, de cor que no de naixença, que hi prengué part fou el que escriví aquestes línies, que aporta el seu granet d'arena a aquesta tasca de la recuperació de la glosa.

I fins aquí la notícia, que ens deixa, junt amb la il·lusió del seu retrobament, l'esperança de poder ser testimonis del seu ressorgir.

BREUS

VORERA A JAUME III

JA

El passeig Jaume III ha sofert unes modificacions a l'extrem sud, en la seva confluència amb el carrer Jaume I, dirigides a fer més segur el trànsit en aquell punt. S'ha pres part del parterre que envolta la font allà instal·lada i s'hi ha fet una vorera, a banda i altra de la qual, a més, s'han senyalitzat dos passos zebra per a la seguretat dels vianants. Enhorabona per la iniciativa que ha vingut a complementar el ja realitzat amb el tram de vorera del costat del davant.

OBRES AL CARRER DE L'ESGLÉSIA

JA

Han començat les obres de remodelació i embelliment del carrer de l'Església, aprovades per l'Ajuntament el setembre del 2006 i subvencionades pel Consell de Mallorca en el marc del Pla d'Obres i Serveis del 2007, que junt amb part de la plaça dels Caiguts completen el projecte de les millores a realitzar.

Es pavimentarà aquest carrer i es farà només per a vianants. Es conservaran les voreres empedrades i s'aprofitaran les obres per canviar les conduccions d'aigua i soterrar les elèctriques i les telefòniques. Els materials a emprar seran del mateix tipus que els de la Plaça de la Vila.

VORERA AL CAMI DEL CEMENTIRI

JA

El segon dilluns d'aquest mes de març començaren les obres necessàries per a la construcció d'una vorera al costat dret de la via que enllaça el poble amb la rotonda del cementiri, vorera que es feia realment indispensable a causa dels nombrosos vianants usuaris d'aquell tram de carretera, car són molts els santamarierers i les santamarieres que l'empren com a circuit de les seves caminades, tant esportives com terapèutiques (s'ha de tenir a retxa el colesterol) o d'esplai, o simplement com a lloc de desplaçament dels veïns/nos que visiten el cementiri per pregar pels seus difunts.

ELS PLÀTANS DE LA PLAÇA NOVA

JA

Els arbres de la Plaça Nova, aquests esplèndids plàtans, vestimenta maragdalena d'aquest espai del nostre poble tan conegut i estimat per propis i estranys, que alleugereixen les hores roentes dels mesos d'estiu estenent un atapeït mantell de fresquívols ombres en convertint-se en aixopluc per als qui necessàriament han de transitar pels seus voltants, deuen sentir-se rejuvenits després del tractament de neteja i estètica a què han estat sotmesos. Semblen nuvis que s'han endiumenjat per rebre la seva estimada: la tendra primavera.

L'artífex d'aquest canvi és un amic nostre, amable i amant, esforçat practicant de l'esport al llarg de molt de temps, i que no és altre sinó n'Andreu Canyelles, integrant de la brigada municipal que té cura dels espais verd de la nostra localitat. Havieu d'haver-lo vist encimbellat damunt aquelles branques talment com si estigués dins del seu propi element, motoserra en mà polint aquells arbres que de segur li estaran agraïts. D'aquesta manera anaven caient a terra les despulles de l'hivern que eren enduïtes per altres operaris al lloc de la seva cremació. Ell també és el qui va tenir el penós deure d'abatre els pins del sagrat, notícia que darem el mes passat en aquesta revista.

TALLERS PER A PARES DE FAMILIA

MR

Els pares de família amb infants de 0 a 3 anys tenen uns tallers per a millorar la seva formació i rebre pautes educatives. Entre els temes previstos fins ara hi ha: normes i límits, gelosia front a un nou germà, rabietes, pors nocturnes, de la cuna al llit...

Aquests tallers s'imparteixen quinzenalment els dilluns a Ses cases des Mestres, des de el passat 16 de març fins a final de maig. Ho organitza el IEPI de la Conselleria d'Educació i Cultura conjuntament amb l'Ajuntament, amb la col·laboració de l'EEL "Es Pi Gros". Està previst que aquests tallers tinguin continuïtat l'any que ve, durant tot el curs escolar.

Els tallers es fan amb molta participació dels pares, que són els qui han proposat els temes a tractar. El personal tècnic que la Conselleria posa a disposició dels usuaris és la directora dels tallers, Aina Garcias amb una ajudant, Maria Hernandez Calafat.

L'horari es de 18 a 19'30 hores. Hi ha servei de guarderia.

BAR S'ESTACA

Menus diaris

Carns a la plaxa, Hamburgueses, pepitos, Fritures, Perritos...

Carrer Marqués de la Fonsanta, 40
tel: 971 620 286 - 606 048 365
07320 Santa Maria del Camí

INSTAL.LADORA

STA. MARIA

Llorenç Sans Rosselló

C/ Casesnoves N° 23
Sta Maria
TEL: 971 62 06 02

opinió

ALEGRIA, ALEGRIA, AIXÒ ÉS SANTA MARIA

Guillem Ramis

Mirant la pagina d'internet de l'Ajuntament ho vaig descobrir i, coneixent la gent que ens governa, gens no me va sorprendre.

L'equip de govern de l'Ajuntament de Santa Maria ha decidit malgastar **4 milions de les antigues pessetes** de les subvencions del Govern central simplement per desmuntar i conservar el monument feixista dels "caídos" i, en un futur, amb altres possibles subvencions també milionàries, procedir a la seva restauració i exposició pública.

El nostre ajuntament a dia d'avui encara no ha fet cap esforç per recuperar la memòria del que va suposar el franquisme per a moltes famílies santamarieres. No hi ha registres, no hi ha dades oficials ni s'han fet jornades d'estudis locals que puguin deixar testimoni per a les generacions futures del terror, els sofriments, les exclusions socials i calamitats que varen patir les famílies que simpatitzaren amb la república.

Famílies senceres aterrides per la crueltat i magnitud dels assassinats feixistes (més de 3.000 a Mallorca), pares i mares que no dormien de l'angoixa de pensar que els podien anar a cercar qualsevol nit, gent que va passar anys amagada amb l'ajuda de la seva família, gent que de tanta por va perdre la salut, gent obligada a beure oli de ricí per fer escarni i befa pública, gent que va abandonar el poble i els seus béns per poder fugir, gent compromesa amb la defensa de la legalitat democràtica tancada a presons i camps de concentració sense gens de misericòrdia.

Res d'això no sembla interessar que es recordi. Fer memòria de la crueltat del franquisme que va governar a Santa Maria no fa riure, no fa gens de gràcia, la gent es posa seriosa i no viu l'alegria de Santa Maria.

Per això, per banalitzar, per assegurar-se que les generacions futures no donaran molta d'importància a les nefastes conseqüències que va tenir el franquisme per a les famílies dels vençuts, es gastaran un dineral en la conservació del monument dels "caídos", com si d'una qüestió simpàtica del passat es tractàs.

Recordar festes i triomfs del passat, encara que siguin dels feixistes, no desentona amb l'alegria que l'equip de govern vol imprimir a Santa Maria.

Per això, entre els defensors del monument feixista d'homenatge als "caídos" es cultiven arguments de l'estil que els santamariers que anaren a matar rojos a la península i fins i tot a Rússia amb la "División Azul" eren uns pobres infelços i ho feren per ignorància, tots eren bona gent de Santa Maria, ara ja fa molt de temps i remoure el passat pot ofendre o ressentir moltes famílies, hem de respectar els fets i la història tal com varen succeir i, ja per acabar, els uns i els altres varen tenir la seva part de culpa.

Així podem entendre que els membres de l'actual equip de govern estiguin disposats a dilapidar **25.018 euros** (gairebé el sou d'un any de dues persones) en el simple desmuntatge i conservació de la creu dels "caídos".

Optar per la demolició i fer-ne picadís implica per a l'equip de govern realitzar un esforç d'explicació del passat dictatorial de Santa Maria i fer una condemna explícita de l'aixecament militar que hi va haver en contra la legalitat democràtica.

Sembla bastant evidentment que aquestes qüestions no lliguen amb la història de festa i alegria permanent de Santa Maria, que tan eficaçment potencia el nostre il·lustre Ajuntament.

Horari:
de dilluns a dissabtes de 10 a 20 h
(no tancam al migdia)
C/. Bernat de santa Eugènia, 18 baixos
Santa Maria del Camí · 07320
Tel. 971 140 232 - 620 172 383

FERRERIA JUAN COLL S.L.

FERRO I ALUMINI

Reixes - Balcons - Portes

Portes Basculants

Persianes en alumini i ferro

Polígon Son Llaüt - 07320 - Santa Maria del Camí
tels/Fax: 971 620 252 - mòbil Joan 607 496 602

IGUALTAT HOMO-DONA?: SÍ I NO

Mariano Moragues

Reivindicar la igualtat de drets i deures entre l'homo i la dona és avui encara una tasca molt necessària, que sens dubte justifica les lluites del feminisme. Però no hem de confondre la igualtat en quant a dignitat de persones, amb una igualtat en quant a la manera de ser persones.

Un gran part dels problemes de les relacions humanes entre homos i dones vénen precisament de no reconèixer, ni acceptar les diferències entre els uns i les altres, més enllà de les evidents de l'aspecte físic.

Aquesta diferència de l'aspecte físic ens hauria de bastar per dur-nos automàticament a pensar que aquest fet comporta una diferència psicològica, per els condicionaments evidents entre el "soma" i la "psique". Ja en temps dels grecs antics s'intuïa aquesta relació entre "cos i ànima". Avui es considera fonamental aquesta relació íntima dins la psicologia, psiquiatria i medicina, i es parla sovint de "psicosomatitzar". Podríem afegir la diferència en els cromosomes, la diferència de funcionament neurològic, les diferències hormonals... Amb una paraula: estam davant dues maneres de ser persona.

Assumir aquestes diferències és primordial per una millor comprensió entre els dos sexes, per evitar frustracions i falses expectatives i per acostar-se a la solució dels problemes de comunicació i relació. Aquesta diferència entre els gèneres, aquestes característiques masculines i femenines, són font de molts de conflictes i, ans al contrari, reconèixer-les i respectar-les és una passa important i necessària per evitar-los.

Dones i homos són diferents en la manera de pensar, sentir, de comunicar-se, percebre, reaccionar, estimar, necessitar, valorar... Voler que l'altre pensi, vulgui, senti... el mateix que nosaltres és una pretensió inútil i equivocada. No es tracta, idò, de voler que la dona sigui com l'homo, ni l'homo com la dona; cadascú s'ha de desenvolupar segons el seu gènere. En això consisteix l'equitat, altra cosa seria l'igualitarisme que no respecte les diferències de gènere, que, malgrat ens compliquen les relacions, són precisament un atractiu, una necessitat i una valuosa diversitat.

A més de la qüestió clau biològica i fisiològica, les causes d'aquestes diferències són moltes: l'educació, els condicionaments socio-culturals, els mitjans de comunicació, la història, etc. Admetent que moltes diferències tenen una font socio-cultural, nosaltres ara sols ens fixarem en el fet de la diferència, sense anar a espigolar l'origen.

Només posaré alguns exemples que ens fan veure que homos i dones tenim maneres distintes d'enfrontar les situacions:

- Quan la dona conta una situació viscuda, carregada de sentiments, espera ser escoltada amb solidaritat i comprensió, però l'homo amb freqüència el que sol fer és donar solucions, desqualificant o rebaixant els sentiments: "No hi ha tant per tant!"

L'homo sovint es pot sentir poc valorat quan la dona el crítica, li dóna consells que no li han demanat o ordres i ho interpreta com un afany de control humiliant: "No fassis... Ja has tornat a...Aparca aquí..."

Davant un problema l'homo necessita tancar-se dins si mateix, relaxar-se i pensar; la dona necessita comunicar-ho, parlar-ne i ser escoltada. La dona pot demanar: "Què tens...?". L'homo respon: "Res." La dona sense que li demanis té "contera" del que li passa, amb luxe de detalls i si l'homo es distreu un poc, perquè ja sap de què va la cosa, la dona escomet ofesa: "Tu no m'escoltes".

L'homo sobre tot s'ha de sentir necessari, que se confia en ell i se'l valora, la dona vol per damunt de tot ser estimada, recolzada i sol ser més expressiva afectivament. Quan la dona es manifesta descontenta de la seva vida, decebuda en algun aspecte, certa infelicitat, l'homo pot pensar que és ell el responsable, encara que no ho sia, i això fa que es senti malament.

Homo i dona manegen de manera diferent el llenguatge: la dona per expressar els sentiments ho fan amb més superlatius, metàfores i generalitzacions i si l'homo, essent més directe i sintètic, ho pren literalment i ho pot mal interpretar. Per exemple, diu la dona: "La casa està sempre feta un oi", o "mai sortim". Respon l'homo: "No exageris, no sempre" i "no és vera, sortirem la setmana passada." S'ha d'aprendre a llegir els dos codis.

.....

Podríem seguir namb un enfiloi d'exemples més que reforçarien la afirmació de les fondes diferències entre homo i dona, que sovint ens duen de bòlit i ens fan tenir moltes fregades per desconeixement de la psicologia masculina i femenina que molt poc ens han ensenyat. Homos i dones tenim un bon que fer per entendre'ns millor per sortir-nos a camí i sortir d'emblavins.

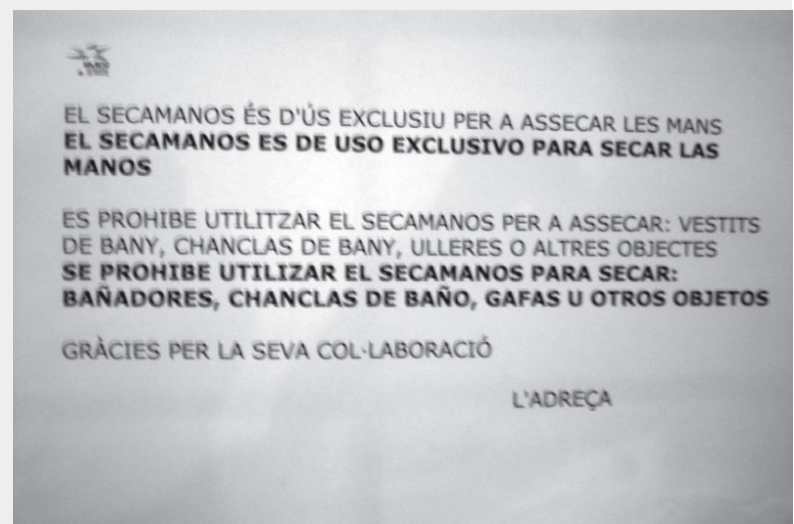
sa mosca

No estaria gens de més i tal volta seria oportú que, ara que el Govern central és qui s'ha fet càrrec dels jornals dels treballadors temporers de la brigada municipal exonerant els santamariers/eres d'aquesta càrrega, que ja n'hi ha prou amb les despeses de material, s'aprofitàs l'avinentsa per arreglar i enrajolar el tram de vorera del cap de cantó del carrer de la Font Santa i la Plaça Nova, com ja s'ha fet en altres indrets. Així els dies de pluja els soferts vianants podrien passar, encara que fos fent voltera, d'un costat a l'altre sense haver de clapotejar per dins del bassiot, més aviat un estany, que impenitment es forma en aquest punt.

Aquesta mosca, que és una xiquetera de naixement i no ho pot ni ho vol evitar, passant pel costat d'un grup de veïns que estaven conversant posà esment al que estaven dient. Parlaven que al carrer Arquitecte Forteza, just devora l'antic escorxador, cada dia hi ha aparcats a lloc prohibit un cotxe blanc, causant dels ziga-zaga que obliga a fer als cotxes que circulen per aquella via. No estaria de més que el seu propietari es molestàs un poquet i l'aparcàs correctament. Perquè la veritat és que aquest insecte està convençut que la solució no vendrà del costat dels agents de la policia local.

SENSE COMENTARIS

reportatge

MARÇ

J. A.

Març és el tercer mes de l'actual calendari gregorià. Fins a mitjans segle II aC va ser el primer mes del calendari romà, coincidint l'inici de l'any amb l'inici de la primavera, que era quan es decidien les campanyes militars anuals. L'any 153 aC va ser quan per primera vegada els cònsols romans prengueren possessió del govern el dia 1 de gener en lloc de fer-ho l'1 de març, canviant d'aquesta manera la data de l'inici de l'any amb la finalitat de tenir més temps per planejar les campanyes militars.

El nom de març prové de la paraula llatina martius, que a la vegada deriva de Mars, nom llatí de Mart, el déu de la guerra, al qual més aviat personificava la força bruta, la violència i els horrors de les batalles. Era un déu que no s'implicava amb ningú, tant ajudava a uns com als altres, amb tal de delectar-se amb les matances d'homes i saquejos de ciutats.

Mart va tenir dos fills i una filla, fruit de la seva relació amb la deessa Venus, esposa del seu germà Vulcà. Els dos fills foren el Terror i el Pànic. Ells dos eren els qui conduïen el carro en el qual el seu pare anava a la batalla. La filla va ser Harmonia, casada amb Cadmo, el fundador de la ciutat grega de Tebas. A la vellesa ambdós esposos foren convertits en serpents i enviats al paradís dels benaurats.

Els antics romans consideraven al déu de la guerra com un avantpassat seu, puix que Mart era el pare de Ròmul i Rem, els fundadors de Roma. Aquest déu fou qui donà nom al segon dia de la setmana: dimarts, i al quart planeta del nostre sistema solar, Mart.

Pel que fa a aquest planeta cal dir que se'n té constància des de la més remota antiguitat, puix que després del planeta Venus ell és el cos que més brilla dins del cel nocturn. A causa del color roig de gran part de la seva superfície rep el nom

de Planeta vermell. Aquest color, els antics l'identificaren amb el color de la sang i feren del planeta el seu déu de la guerra, per la sang derramada a les batalles. O tal volta fou a l'inrevés, que el déu de la guerra li donà el seu nom, com hem dit més a dalt. El cert és que tant un com l'altre porten aquest nom que és sinònim de guerra.

Mart és un planeta bastant més petit que la Terra, puix que els seus diàmetres, tant el de l'equador com el polar, són quasi la meitat dels del nostre planeta, i tot i això té unes característiques físiques sorprenents. Prop del seu equador té el Valles Marineris, una depressió en forma de canó de 2.700 quilòmetres de llargària i una profunditat que va des dels 2 als 7 quilòmetres, que fa que el nostre canó del Colorado, amb 446 quilòmetres de llarg i 1.600 metres de fondària sigui una espècie d'aprenent de canó. Una altra curiositat és l'existència de l'extint volcà Olympus Mons, amb una alçada de 25 quilòmetres, quan l'elevació més gran de la Terra és l'Everest, amb 8.844 metres.

L'atmosfera de Mart és molt lleugera, però suficient perquè s'hi aixequin vents molts forts, de centenars de quilòmetres hora, que a vegades poden durar mesos cobrint el planeta. Allà la pressió atmosfèrica és molt baixa, per la qual cosa no hi pot haver aigua en estat líquid, però sí que n'hi ha en forma de vapor a l'atmosfera, sols que en petites proporcions. El gel que s'amuntona als casquets polars és de CO₂ (anhidrid carbònic), és el que se'n diu gel sec o neu carbònica, el qual s'evapora sense deixar humitat. Sembla que a un dels seus pols, el sud, pot haver-hi gel d'aigua, que es trobaria baix de la superfície.

Sobre aquest planeta, o relacionat amb ell, s'han escrit molts de llibres. Autors de relats de ciència ficció l'han fet escenari de les seves novel·les. Altres escriptors han divulgat i popularitzat la seva geografia, els seus moviments, la seva

FUSTERIA

CANYELLES S.L.

MIQUEL I MATIAS CANYELLES PIZÀ

C/. Costa i Llobera, nº 2 Tel. 971 62 00 80 - Fax 971 14 09 08
07320 Santa Maria del Camí

RUYCAL S.A.

Ca'n Andria, s/n
07320 Santa Maria del Camí
MALLORCA
Tel.: 971 14 02 50
Fax: 971 14 03 34

geologia, els seus satèl·lits, que duen els noms dels dos fills del déu Mart però en la seva versió grega, i així un es diu Fobos i l'altre Deimos (el Terror i el Pànic), i tants d'altres aspectes del sideral veí nostre.

Tornant al nostre calendari cal dir que al llarg del mes de març es produeix l'equinocci de primavera. La paraula equinocci ens ve del llatí amb el significat de "igual nit". Hi ha un altre equinocci, car són dos els equinoccis. Ens estam referint a l'equinocci de tardor, que té lloc durant el mes de setembre. Cada un d'aquests equinoccis és el moment de l'any en què la nit i el dia tenen la mateixa durada en tot el món. Aquest moment, pel que fa a la primavera, es produeix devers el dia 21 de març. Enguany tindrà lloc el dia 20 a les 11 hores i 44 minuts.

El mes de març és el mes de la quaresma, aquest període de temps en què l'Església imposava als fidels dejunis i abstinències en memòria dels quaranta dies que Jesús va passar al desert, i que la tradició representa baix l'aparença d'una jaia amb set peus coneguda com sa jaia Corema. Tanmateix la vida i els costums van canviant i, d'aquella rigidesa, sols en queda el record, i això per als més majors, que en la seva joventesa ho pogueren conèixer.

Al llarg d'aquest mes ens trobam amb diverses festivitats. La del dia 1, en què se celebra el Dia de les Illes Balears, dia de nostra benvolguda comunitat, en commemoració de l'entrada en vigor de l'Estatut d'Autonomia del 1983, modificat i publicat el mateix dia l'any 2007.

El Dia Internacional de la Dona Treballadora se celebra el dia 8 en recordança de les dones que moriren en tres incendis a tantes altres fàbriques de tèxtils a Nova York, en les quals, mesos abans, s'havien declarat en vaga reclamant millores laborals. La data del dia 8 correspon a la manifestació que feren les dones russes aquell dia de març del 1917 en protesta per la manca d'aliments. Les Nacions Unides implantaren aquesta data l'any 1977.

Passats uns dies de mitjan mes tenim la festa de Sant Josep, l'espòs de Maria i pare de Jesús. Aquest dia se celebra el Dia del Pare, festivitat familiar en la qual els progenitors són afalagats amb tota classe de regals, fins i tot amb la sempiterna la corbata. El dia 25 és el dia de l'anunci de l'Àngel a la Verge, i ja sabeu "De l'Anunciació a Nadal nou mesos en clau".

Pel que fa al camp i a les seves feines, és temps per sembrar patates, bledes, cols, colfloris, porros, espinacs, endívies i naps. També es poden empeltar figueres, segons aconsellava Recemunde, el filòsof i escriptor del segle X que fou bisbe de Ilbira allà en la cort d'Abderram III, en el seu Llibre dels Temps, més conegut com Calendari de Còrdova o Calendari de Recemunde. En quart creixent es poden plantar melons, cogombres i carabasses, deixant per als dies de lluna minvant les feines d'herbejar els horts, llaurar els camps i podar els arbres que fruiten a la tardor.

Heus aquí uns quants refranys que fan referència a aquest mes:

Es març marçot mata sa vella i sa jove, si pot.
Pes març sembra figueres si les vols feineres.
Boires de març, fred en es maig.
Ploure de març dóna faves i lleva blat.
Març ventós i abril plujós treuen el maig gojós.

Algunes efemèrides notables:

- 44 aC   Assassinat de Juli Cèsar.
- 1845   Declarat il·lícit a Espanya el tràfic de negres.
- 1873   Abolida l'esclavitud en la colònia espanyola de Puerto Rico.
- 1910   Espanya: el rei autoritza les dones a realitzar estudis superiors.
- 1916   Fundació de Reial Club Deportivo Mallorca.
- 1944   Es crea el DNI.
- 1952   Espanya: fi del racionament de pa, oli i carn.
- 1974   Espanya: el salari mínim és de 225 ptes. (1,35 €)

La pedra d'aquest mes és l'aiguamarina i la seva flor el narcís.

QUÈ ÉS EPOC?

Miquel Cabot

EPOC ÉS UNA ENDÈMIA PULMONAR
D'OBSTRUCCIÓ CRÒNICA

FOTO DEL GRUP DE N MIQUEL AMB ELL ENMIG. I COMENÇANT PER L'ESQUERRA, EN CARLES, N'ANTONIO, NA SILVIA, NA JOANA MARIA, EN LLUIS I N'EULÀRIA CRESPI MIR, LA NOSTRA FISIOTERAPEUTA

Fa devers dotze anys el doctor Tous, que tenia el despatx al carrer Marquès de la Font Santa de Santa Maria, em va diagnosticar bronquitis crònica, malaltia que amb el temps reverteix normalment en una EPOC i que des de llavors encà no m'ha deixat, sinó al revés, s'ha anat agreujant de cada dia més fins arribar a necessitar cada punt anar al PAC a posar-me la mascareta perquè m'havia tancat del bronquis i no podia alenar. Al PAC, sempre amables, em donaven una ració de mascareta amb el remeis adients dintre i al cap d'un quart d'hora ja estava apaivagada la crisi i la respiració tornava a funcionar millor.

Ningú més que els qui ho pateixen saben el que és faltar l'alè. És una sensació pràcticament instantània i funesta que allò no pot durar perquè, si es perllonga, la sensació és que s'acaben els teus moments de viure. No crec que pugui

existir un sentiment més hostil, desagradable i indesitjable per la raó dita que s'acaba tot. Tot i que no tingui curació possible, una millora o poder mantenir una bona qualitat de vida és molt important per al malalt.

A mi personalment el que m'ha resultat més malamorós ha estat la postura del teu entorn, que almanco en el meu cas m'he sentit envoltat per persones que no em comprenien, pensaven que era un exagerat i que fins i tot semblava que no desitjaven parlar amb mi del tema, quan jo tenia moltes ganes de parlar-ne, ja que estava convençut que em serviria d'esbarjo, d'eixamplament del cor i de conèixer l'opinió d'altres persones, que era informació que a mi em feia falta, molta falta, i la cercava amb una certa consternació que em compungia.

Els anys passaven i la cosa empitjorava, fins que un dia, dins el mes de setembre del 2008, perquè Déu ho va voler així, una amiga que té per nom Catalina Parpal, amb la qual practicàvem la teràpia de la conversa com fem sovint, em va comentar que un cunyat seu que tenia aquesta malaltia havia anat a un curset de rehabilitació i gimnàstica que es fa a l'Hospital Joan March, popularment anomenat Caubet i que n'estava tan content. Em va alegrar molt sentir aquella notícia, emperò tenia un dubte que encara no he resolt, i és que pensava veure com és possible que tant el meu pneumòleg de medicina privada com els serveis de la Seguritat Social no m'haguessin informat d'aquest curset. Tant és així que no hi vaig pensar dues vegades i l'endemà matí de del·là cap a Caubet s'ha dit, i vaig parlar amb la bunyolina Cati i amb na Maite, infermera, que m'informaren. Vam parlar una estona i ja m'obriren una fitxa, dient-me que em cridarien més endavant. Em va visitar un metge per veure més o manco en quin punt em trobava, per tal d'incloure'm dins un grup que estigués a un nivell semblant de l'endèmia, i em va confirmar que devers el gener del 2009 em cridarien per començar la rehabilitació; això era devers el mes de setembre del 2008. El dia 9 de gener vaig començar el curset. Em continuava la incògnita del perquè fins a aquella data ningú no me n'hagués pogut informar

El primer que feren en la meua primera visita va ser dar-me un exemplar del llibre Manual de recomanacions, en el qual, a títol d'introducció i presentació del que és el programa RESC (Respiratori Crònic), el coordinador del programa, doctor Feliu Renom, fa referència a fites històriques de l'Hospital Joan March en relació als malalts respiratoris. Explica que la intencionalitat dels autors del llibre, que són el mateix personal de Caubet, és que sigui de "profit per als malalts, familiars i professionals sanitaris", i que volen ensenyar als malalts les tècniques de l'estalvi d'energia en la realització d'activitats de la vida diària que els permetin mantenir una bona qualitat de vida. En pocs dies me'l vaig llegir dues vegades.

I fent un poc d'història. El meu cas és ben clar: vaig començar a fumar als dinou anys i quan vaig complir els 34 vaig deixar de fumar en totum, quan fins llavors em fumava tres paquets diaris, és a dir que era un fumador compulsiu; de

llavors ençà no he fumat ni un cigarret més. I jo em deman com és possible que després de 35 anys (ara en faré 70) encara tenguí seqüeles del fumar. He fet la consulta a un metge i li he demanat a veure què he aclarit de fer aquesta privació durant 35 anys; la resposta ha estat molt convincent i m'ha dit: "O bé ja series a l'altre món o bé el teu estat ja seria molt greu" (m'ha volgut dir amb la boca petita que seria ja una espècie de desferra humana).

Al llibre hi ha una frase molt concloent que diu: "Si té vostè més de quaranta anys, ha estat o és una persona fumadora, tussosseix des de fa temps (a vegades expectora) i li falta aire quan fa exercici, és possible que tenguí una EPOC". Diu també: "Si vostè té ja una EPOC, deixar de fumar serà l'únic que evitarà que la malaltia segueixi avançant. Sigui positiu i tingui voluntat!!"

I ja en el meu cas m'han fet comprendre que és primordial l'exercici físic i que no fer exercici és el començament d'un cicle que li farà perdre el que ha guanyat, i el cercle discorre de la següent manera: EPOC-DISPNEA -> ABSÈNCIA D'EXERCICI -> DEBILITAT MUSCULAR -> POR DE REALITZAR ACTIVITATS -> FRUSTRACIÓ -> AÏLLAMENT SOCIAL -> PERDUA D'AUTOESTIMA -> MENOR ESTÍMUL PER LES ACTIVITATS. I com a conclusió "practiqui exercici i rompi aquest cercle!!"

Si a pesar de tot un dia té una crisi que requereix atenció immediata, acudeixi el més ràpidament possible a urgències del centre de salut o a Caubet, si el té a prop, o en defecte sol·liciti una ambulància.

En aquelles dates jo em trobava, a part del meu desconeixement de medicina i en concret de l'EPOC, amb un buit, mancat que qualche organisme, Seguretat Social o qualsevol altre, s'interessés pel tema i parés esment als malalts; em sentia deseparat, no veia un camí a seguir i no comprenia la falta de mitjans per tal d'alleugerar aquest greu mal; era una situació angoixant que arribà a afectar-me en la meua autoestima, fins i tot en el meu tarannà. A més no hi ha de moment curació possible, i el que havia trobat a Caubet em pareixia un somni, gairebé un miracle que es tornava realitat, en aquells moments per a mi tot tornava a la normalitat i el món tornava a ser rodó.

La gran víctima de tot aquest tema ha estat i segueix sent la meua dona, na Joana, a la qual mai no li podré agrair el que m'ha aguantat, i li he de demanar perdó mil vegades. Som un poc hipocondríac i en l'estat en què em trobava gemegava i em queixava sovint; hem passat moltes tragèdies junts, ja que són situacions estressants, ha suportat l'insuportable, per exemple aixecar-nos durant la nit per anar al PAC de pressa i corrent anant pel carrer Llarg amb el cotxe i na Joana al volant i jo obrint de pressa el vidre del cotxe per tal de cercar aire que m'ajudés a respirar; fins i tot en una ocasió, quan vaig ser dins el despatx del metge i ell anava a tancar la porta, amb molta ansietat li vaig dir: "Per favor, don Miquel, no tanqui la porta que no puc alenar!! Després recordant aquest episodi me n'he rigut de mi mateix per la ridícula de la meua postura. Només per aquesta convivència amb la meua dona i la seva santa paciència veig que la meua obligació és estimar-la fins a l'hora del traspàs, com vaig prometre davant el pare Josep Capó el dia que ens va casar, el 21-09-1964. I així ho faré.

Dia 9 de gener es va fer realitat aquell somni meu i esperava ansiós l'inici del curset, i la veritat és que la realitat, el que em vaig trobar allà dalt encara va ser més contundent que el que m'imaginava. Allà, en principi, em vaig trobar amb una classe de gent que jo em pensava que ja no existia; l'amabilitat, la bondat, la bonhomia, la sociabilitat i tots els adjectius que vulgueu i encara més són la bandera de què fa gala tot l'equip dedicat a aquests malalts entre els quals, per desgràcia, hi som jo.

L'equip clínic que es dedica a fer aquests cursets que tenen per nom RESC (Respiratoris Crònics) està format per quinze professionals, que és el quadre directiu i mèdic que a continuació vos detalla i del qual estic orgullós de poder-los nomenar, i són:

METGES

Doctor Feliu Renom
Doctor Mateu Rubí
Doctor Ferran Ramis

FISIOTERAPÈUTES

Rosa Maria Fiol Delgado
Antònia Llabrés
Eulàlia Crespi Mir!!!

TERAPEUTA OCUPACIONAL

Milagros Álvarez

PSICÒLOGA

Magdalena Medinas

INFERMERES

Maite Gorriz
Maria José Centeno

ADMINISTRATIVA

Xisca Ferrer

AUXILIARS DE GIMNÀSTICA

Montse Ibáñez Lledós
Antònia Serra Cañellas
Xisca Díez Seguí

ADMINISTRATIVA

Joana Sanchez Maserota

No voldria deixar-ne cap i, si es donés aquest cas, seria totalment involuntari i per endavant li deman disculpes

I com a alumnes del curset vam ser sis persones: Antonio de Palma, Lluís de Can Picafort, Joana Maria de Palma, Miquel Cabot de Santa Maria del Camí, Silvia de l'Uruguay i Carles de Palma.

Total quinze persones per cuinar un grup de sis malalts i que vam ser sis com a excepció perquè normalment tots els grups són d'un màxim de cinc persones.

El curset ha durat vuit setmanes i el vaig trobar molt curt, i personalment m'hi vaig trobar tan bé que a mitjan curset vaig sentir la necessitat d'escriure el que estava vivint i així ho vaig fer, i més o manco els vaig dir el següent:

"Eulàlia, tu qui ets la nostra professora i gairebé el nostre "àngel de la guarda", aquest escrit està fet per a tu expressament amb tot el sentiment i en una data especial, ja que la setmana que ve ja ens haurem d'acomiar, i com que jo som presumptuós i per mor d'això tinc la vanitat que amb el pas del temps i quan ja hagin passat altres grups per les teves mans, que el nostre sigui recordat com el "grup d'en Miquel Cabot de Santa Maria".

Va ser un grup molt heterogeni, ja que qualsevol semblança entre cada un dels components és pur atzar; fins i tot m'atreiria a dir en les dolences; és a dir, tots tenim EPOC, emperò és que dins l'EPOC hi ha unes diferències grans entre un malalt i un altre, en la simptomatologia, hi influeix també el tarannà de cada persona que el pateix, també la

gravetat de cada un i fins i tot les seves circumstàncies.

Hem fet feina diàriament amb la nostra fisioterapeuta dona Eulàlia Mir Crespí, que amb la solera de bona poblera, del que se'n sent orgullosa, el seu tarannà és el de "lligar" amb els malalts, en el bon sentit de la paraula (als cinc minuts ja sap el nom de cada un), ja que no n'hi ha cap que de cara a ella es pugui mantenir-se indiferent, és impossible; no es passa en res, però arriba a tot. Pràcticament i de bon cor, pel que jo l'he vista actuar, si jo fos el seu professor li posaria un 9 ben alt (i si no m'haguessin de renyar, un 10, és a dir, matrícula d'honor). Té mà esquerra i mà dreta. És d'una finura i una finesa de moviments, per donar ordres, pel tracte humà, que difícilment li pots trobar un defecte. I els cors tous com el meu mateix, al final del curset, sense voler l'estimaré un caramull. Per això l'altre dia li vaig demanar a veure si en acabar el curset ens abandonarien i ella (viva com és) em va contestar lacònicament dient-me: "Miquel, no passis pena..."

Ja tindrè ocasions de parlar de n'Eulària, com jo li dic, però no he volgut perdre aquesta ocasió per tirar-li quatre floretes de les que se'n mereix moltes més.

Un dels darrers dies vam tenir una classe amb la psicòloga Magdalena Medinas, que va versar gairebé tot en les diferents formes de respirar, i va ser concloent de cara al futur, ens va dir: "Tot depèn del vostre esforç!!", i el que més em va impressionar d'ella va ser la seva personalitat. Té uns ulls vius talment els d'una àguila reial que a mi m'hipnotitzaren. Érem sis a la rotllana i estic ben segur que no li va passar cap detall per alt de ningú, es veia que ho dominava tot, com també n'estic que ens llegia els pensaments. Aquesta impressió me la donà un moment en què se va anticipar a expressar el que un de nosaltres estava pensant, i efectivament ell va dir que era allò que volia dir.

A partir de l'acomiadament d'aquest per a mi impactant curset, dins la meua vida hi haurà un abans i un després, ja que ara he après moltes coses emperò una molt important, i és que he perdut gairebé tota la por a l'EPOC i això ha estat per "culpa" del treball i del programa que hem seguit.

Jo vaig venir aquí quan vivia atemorit (acollonit) i per qualsevol petita o grossa dificultat ja partia cap al PAC del meu poble, a posar-me la mascareta i allò m'alleugeria; ara comprenc que aquell era el camí més fàcil, emperò no el més convenient, que és el que ara aprenem aquí, que no és altra cosa que lluitar contra la malaltia amb uns mitjans adients, naturalment, per tal d'aconseguir una qualitat de

vida que valgui la pena viure, cosa que ja he après una mica. Ara tinc armes per lluitar; abans, de veres que no en tenia, vosaltres me les heu dades. Gràcies!

Les coses han canviat i després del curset, quan estic davant una crisi, trec el pit, m'envalentesc i li faig front amb les astúcies i els sistemes que vosaltres ens heu ensenyat aquests dos mesos, i gairebé sempre guanyo jo, i cada vegada que li guanyo més valent em sent, ja no tem pujar uns escales, ni pujar al cotxe ni tantes altres coses. Tant és així que abans les meves visites al PAC per la mascareta eren dues o tres per setmana; ara vos puc dir que des del 9 de gener que va començar el curset el PAC de Santa Maria ha perdut un client i no hi he tornat anar ni una sola vegada per la mascareta. Això vol dir que amb les armes facilitades per vosaltres de moment m'he pogut defensar de tots els atacs de l'EPOC, que no han estat pocs. Volia deixar constància de l'amabilitat amb què sempre m'han atès al PAC de Santa Maria, cosa que sempre em farà sentir persona agraïda cap a ells. Gràcies.

Tot això què vol dir? Idò senzillament que tots els que llegiu aquest escrit i tingueu aquest problema, vosaltres mateixos o qualche familiar vostre, m'atreveixo a aconsellar-vos de fer una visita a l'Hospital Joan March (Caubet) i interessar-vos per aquest tema que és el vostre problema; allà no el curen, però ajuden a poder mantenir una qualitat de vida que bé val la pena.

Doctor Feliu Renom, com a cap visible de l'equip, li asseguro que ha format un equip professional i humà admirable, i els serveis que dau a Caubet, dels quals jo som un del beneficiats, són de Champions League, i si no fos per no ficar-me en camises d'onze vares crec que veurem com amb el temps, el qui calgui, se li farà un reconeixement públic per la tasca que està duent a terme, i jo, que no som més que un mallorquinet d'anar a peu, em poso a la seva disposició per al que li pugui servir. Estic encantat d'haver-lo conegut i desig que qualche dia ens tornem trobar per poder parlar del nostre tema, que a mi em fa molta falta; tant és així que el tema em queda com a assignatura pendent.

Professionals de la medicina, no penseu que intenti ficar-me dins el vostre terreny, el que he contat són les meves vivències amb aquesta mala companyia que és l'EPOC.

Des de Santa Maria del Camí moltes gràcies a vostè i a tot el seu equip!!!

UN ALTRE COP ELS RISCS GEOGRÀFICS

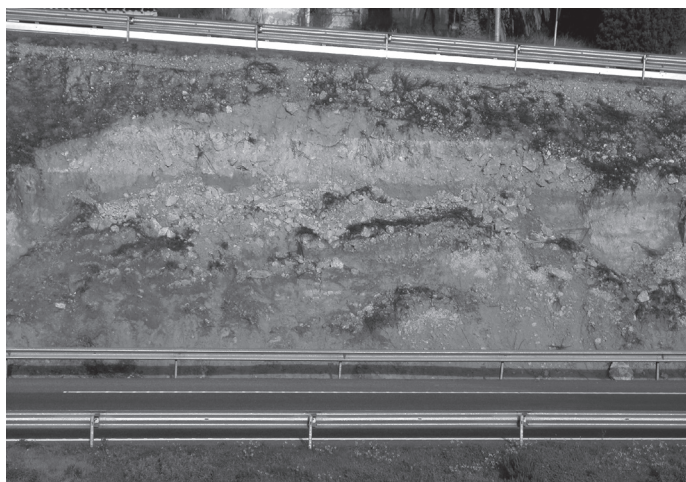
Bartomeu Sastre Canals. >>> Geògraf. Departament de Ciències de la Terra.
UIB. Membre de la SEG (Sociedad Española de Geomorfología)

VEGEU LES DIMENSIONS DEL DESPRENIMENT.

PROCESSOS DE RILLS (PROVOCATS) I PIPE A INCA.

ESLLAVISSADA (PROVOCADA) A L'ALTURA DE BÚGER

Malgrat els continus avisos sobre els efectes de les intervencions humanes en el territori, ens veiem afectats contínuament per processos naturals no previstos, en la majoria dels casos, per aquestes actuacions. D'altra banda aquests processos o semblants, els hem vist en àrees, anem a dir, naturals o no antropitzades (això és excloses de l'acció de l'ésser humà).

Després d'altres articles publicats bé en aquesta revista, bé en altres publicacions, on alertava del perill d'algunes de les actuacions dutes a terme per les administracions públiques (siguin del color que siguin), em veig amb cor de denunciar, anem a dir-ho així, els efectes d'aquestes intervencions.

D'una banda em centraré en un fenomen que ja ha estat reflectit per alguns mitjans de comunicació, com és el desprendiment de roques que es veu a distància al puig d'Alcanada, dins el terme municipal d'Alaró. Com bé han apuntat aquests mitjans, potser les causes són l'excessiva pluja caiguda aquests darrers mesos; en tot cas caldria reflectir que es tracta d'un desprendiment rocallós de certa envergadura.

I és veritat que hi ha hagut unes precipitacions intenses i continuades que han provocat aquesta resposta natural (no responen a cap canvi climàtic, sinó a petites pulsacions, senzillament un any més humit, relativament freqüent a la mediterrània). Aquest procés, que podríem dir que s'ha donat en una àrea no antropitzada, s'ha donat també en algunes carreteres de l'illa de Mallorca (també en premsa ho podem veure a la carretera Lluc-Sóller, i en d'altres com la de sa Calobra i que van restar tallades uns quants dies); per tant estariem parlant d'esllavissades i desprendiments en àrees antropitzades per l'efecte de desestabilització de vessants provocada per la construcció de carreteres (quasi sempre històriques, en el sentit que són antics camins eixamplats per convertir-los en vies de trànsit rodat, no sempre amb les recomanables proteccions com puguin ser xarxes de protecció, dics de ciment, gabions...) que provoca una desconexió entre els processos naturals que s'hi desenvolupen.

PIPE (PROVOCAT) EN ARGILES GRISES A L'ALTURA DE CAMPANET.

Però bé, què passa al tram d'autopista nova (això és entre Inca i Sa Pobla)?

Idò bé, els talls realitzats per dur a terme l'ampliació de l'autopista van travessar materials quaternaris holocens (això és molt recents) i materials oligocens (antigues llacunes descrites per Guillem Colom en la seva gran obra Geologia de Mallorca). El problema radica que aquests materials responen a argiles, molt profuses a respondre a l'erosió de la pluja (bé de manera distensiva –buiden-, bé de manera expansiva –s'inflen-) i que generen processos diversos com el rills, però sobretot els anomenats pipe, que es donen, entre d'altres materials, en les argiles. Si feim un recorregut des de Santa Maria en direcció Alcúdia observariem els processos descrits abans, tant en argiles roges (en el cas d'Inca), com en argiles grises (prop de Campanet).

UNA DONA INCANSABLE ENS HA DEIXAT N'ANTÒNIA "PESSIGA"

Miquel Ramis i Moyà

El passat divendres 27 de febrer Antònia Pizà Vidal, més coneguda com n'Antònia *Pessiga*, deixà de ser entre nosaltres. Tenia aleshores 72 anys.

N'Antònia nasqué a Santa Maria un 10 de setembre del 1936. Filla de Jaume Pizà Ordinas de Can Pessiga i de Francisca Vidal Vicenç de Can Real, era la filla petita de la casa, germana de Rafel i Bartomeu. De ben petita fou educada en la fe cristiana, el que configurà en gran part la seva personalitat, tant es així que fins hi tot es plantejà fer-se monja de la Caritat. Aquesta opció desaparegué quan es casà amb Joan Muñoz a l'edat de 27 anys i amb qui va tenir dos fills.

La incansable activitat social de n'Antònia ha estat sens dubte una de les pautes que marcaren la seva vida. Per començar, les festes de Son Fango, on ella n'era l'ànima i el motor, unes festes de barriada que amb el pas dels anys s'han anat consolidant en el calendari santamarier, reunint els veïnats a la fresca les nits d'estiu més properes a Sant Bernat. Però les accions de la barriada (que fins i tot es constituí com a associació de veïns) i la seva caporal no és limitaven únicament a les festes. N'Antònia trobava que Son Fango havia de ser present també a la comitiva dels Reis Màgics d'Orient, a la desfilada de carrosses de les festes de la parròquia o fins i tot tenir el seu fogueró per celebrar Sant Antoni.

Per altra banda, la seva relació amb l'església era constant i diària. Formava part del grup de catequesi parroquial, presidia la confraria de l'Eccehomo des de la seva creació (fa uns 25 anys) i s'encarregava del manteniment de la seva capella. A més, s'ocupava de l'acció social de la parròquia visitant i ajudant els més desfavorits del poble. Tota aquesta activitat catòlica, la completava oferint la seva ajuda com a monitora a campaments d'estiu per als més desfavorits a fora poble, servint en els menjadors socials...

El teatre era una de les seves principals afeccions. Els seus inicis dins el món teatral cal cercar-los a la companyia femenina de ca ses monges de la mà de Sor Maria de Jesús, si bé va ser a l'*Agrupación Artística Santa Maria* dirigida per Mn. Pere Torres i Siquier on ella començà a despuntar. Per la seva manera de ser, pel seu caràcter alegre i divertit, sempre li pertocava interpretar el paper més còmic de l'obra. D'entre tots, és per recordar el paper de Gostina que interpretà a la comèdia *Jo seré el seu gendre*, una criada que no es cansava de repetir una i altra vegada les paraules "Quan

jo era petiteta...". Per la interpretació d'aquest personatge n'Antònia rebé el premi a la millor interpretació femenina en el Primer Certamen Vincens de Teatre Regional celebrat l'any 1965. Quan l'any 1994 la companyia tornà a reaparèixer amb el nom d'Antic Grup de Teatre del Convent, ella també era allà juntament amb altres components de l'*Agrupación* per seguir gaudint d'una de les seves passions. Durant més de 10 anys continuà trepitjant els cadafals i fent riure la gent amb les seves interpretacions.

Quan ens va deixar n'Antònia ocupava la presidència de l'Associació de la Tercera Edat del nostre poble, un càrrec que la tenia prou ocupada treballant pel benestar dels nostres majors.

Que descansi en pau.

A N'ANTÒNIA PIZÀ VIDAL

R. Estarellas

Ha mort una dona activa,
decidida i valenta,
de la Gent Major presidenta,
coneguda per Antònia "Pessiga".

Era una gran santamariera,
treia forces de flaquesa,
no coneixia la peresa;
a on feia falta N'Antònia hi era.

N'Antònia ens ha deixat
però sempre la recordarem,
a dins els nostres cors la tendrem
amb carinyo i amistat.

N'Antònia feia una labor
per bastant de gent desconeguda,
amb un excés d'amor i ajuda
a gent rendida i bastant major.

N'Antònia una llavor sembrà
esperant dar flor i bon fruit,
si no el clot quedarà buit,
com va dir el senyor capellà.

Era d'un natural festiu:
pel carnaval "un disfrac";
a Son Fango tothom li feia cas
per Sant Bernat a l'estiu.

Carrosses i foguerons,
catequesis i Setmana Santa,
la seva voluntat era tanta
que jo no em cansaria de fer cançons.

Amb bastants d'activitats
el poble la recordarà,
però pus l'aplaudirà
actuant davant els decorats.

UN PETIT HOMENATGE PER A UN GRAN HOME

Cristina Perdigón

“... de sobte, les paraules
són vides no viscudes, perquè un home
té les maletes fetes al seu cor
però és pobre com l'aigua de la pluja...
...seriem els més pobres,
com taules buides d'un cafè en la pluja,
si no fos per l'amor...” (Joan Margarit)

Perquè ara les paraules són fets banals, no ens serveixen,
no ens consolen... Sols ens queden les vivències, els records,
els sentiments..., perquè l'amor és l'única cosa que roman
quan algú ens deixa...

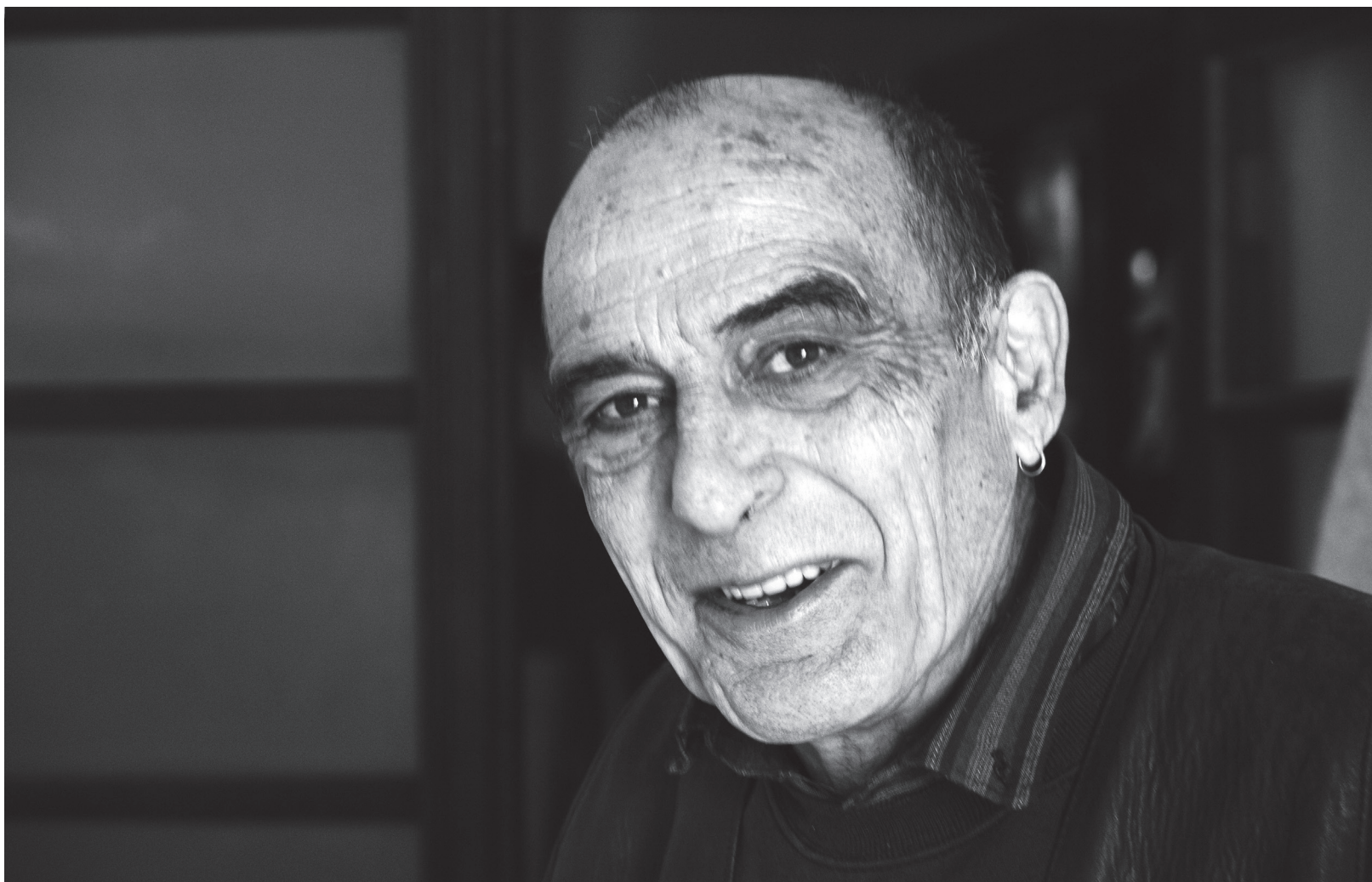
El passat 15 de febrer ens va deixar una persona estimada
per molta gent, en Lluís Rodríguez Bestard. Era un home
petit, gris, amb bigoti, amant del nostre poble i dels seus
costums, un col·laborador actiu de tots els afers de la

nostra vila: assistia a les reunions del PSM, fou un dels socis
fundadors de l'Associació de Motos Antiques, va participar
en tot el que va poder al grup de teatre S'escoleta, la festa
dels Reis, els foguerons de Sant Antoni... Sempre el trobàvem
enmig, a totes les festes, a tots els esdeveniments socials...
Sempre el recordarem passejant amb el seu gaiato i amb el
seu somriure pels carrers de la nostra vila.

Des d'aquesta revista, la família vol donar les gràcies
per tota l'escalfor rebuda per part dels santamariers i les
santamarieres que tant han sentit la seva pèrdua.

Des d'aquí, el meu petit homenatge a un gran i estimat
home.

I com diria en Lluís a l'hora d'acomiarar-nos: “A fer bondat,
perquè a la terra no en falten de dolents”.

PEP BANYO, MUSICA I TEATRE DE TERESETES

Text: Mateu Ramis Canyelles
Fotos: Rafel Pisà

Josep Banyo Sastre nasqué l'any 1946. Els seus padrins materns eren originaris de Selva. Visqué la infància i la joventut a Palma, però ara ja fa quasi 30 anys que viu a Santa Maria del Camí. En Pep és un artista que ha dedicat la vida sencera al teatre, la música i les teresetes. El grup "S'Estornell", tothom l'identifica amb la seva persona, i fins i tot el seu nom artístic ha dominat sobre el seu del DNI. Anàrem a entrevistar-lo a ca seva, al carrer Sant Jordi, on s'ha mudat recentment, segurs de passar una bona estona amb ell:

Pep, com començà la teva relació amb l'art?

Puc dir que va començar abans de néixer! Els meus pares ja eren cantants d'òpera i sarsuela tot dos. Actuaven cada any

a les temporades de primavera i tardor a Palma, on es feien obres com Aida, de Verdi, o la sarsuela Marina al teatre Líric. Fins que devers l'any 57 o 58 tomaren el teatre. Llavors mon pare va haver d'emigrar a Suècia per trobar feina.

Però, Pep, que els teus pares siguin cantants no basta per fer-te artista...

Bé, hi has d'afegir les influències de després. Als 5 anys em posaren a aprendre piano. Després em posaren a estudiar a Montesión i els frares, en saber que tocava piano, ja em posaren a cantar al cor. Tenia bona veu –ara se m'ha espenyat molt de tant de fumar– i allà vaig començar a cantar "al·leluies" i "corpus cristis" a les misses. Ma mare també m'ensenyava a cantar. Era l'època d'en Mario Lanza i

vaig aprendre la cançó “Granada”. Llavors a qualsevol dinar o festa me la feien cantar.

Durant les temporades d’òpera, que eren llargues, passava molt de temps amb la padrina i les ties, que vivien al carrer Colom. La padrina era una oient fidel de “Radio Popular”. Amb ella havia d’escoltar el rosari cada dia, però també escoltàvem les rondalles d’en Jordi des Racó, contades per Francesc de Borja Moll. Aquelles històries em varen deixar una influència profunda. Des de llavors ençà jo sempre he volgut ser conta-contes. Consider que aquelles emissions de don Francesc eren una cosa extraordinària. Pens que professionalment no s’han pogut superar encara ara.

Què recordes de la teva joventut?

Coincideix amb els grans canvis a Mallorca. Els anys 60-70 són els anys de l’inici del turisme a gran escala i de l’esclat de la construcció d’hotels. Amb un no res s’urbanitzaren S’Arenal i Magalluf. Jo vaig començar a pensar ja aleshores que allò no aniria bé. Vaig entreveure que no era un bon camí. Jo havia anat per S’Arenal, que només era un caminó devora la mar, arena, savines i pins. Tot verge! També havia estat per Magalluf, convidat per la família Canals: verge igual que S’Arenal. De cop hi vaig un any i em trob torres d’apartaments i hotels amb milenars de turistes. Vaig tenir una gran decepció!

Jo crec que la corrupció urbanística, de la qual tant es parla avui, va començar precisament llavors. Molta gent de doblers va veure un negoci fàcil i varen especular sense mirar prim per res, més que els seus interessos. També va començar a descontrolar-se la venguda de gent de fora...

Mallorca va canviar molt aquells anys...

La gent mallorquina major seguia essent igualment tradicional. Record que els pares de tots els meus amics de Montesión volien que els seus fills fessin el mateix que havien fet ells. El pare banquer volia el seu fill banquer. El pare pèrit volia el seu fill pèrit. El metge, el volia metge. Però resulta que amb aquell nou món del turisme va entrar un aire de llibertat i els joves volíem ser músics, cambrers, artistes o “picadors”. Els joves sortien prest de casa dels pares. Saps que era de gros descobrir, quan eres un bergantell, que et llogaven un apartament si duies doblers, sense demanar-te el DNI.

Què vares fer tu?

La primera feina que vaig fer va ser de guia o intèrpret al Poble Espanyol. Era una feina que ja tenia qualche cosa

EN PEP TÉ A CA SEVA UN TALLER ARTESANAL DE FABRICACIÓ DE TERESETES.

de teatre, perquè havia d’anar vestit amb uniforme, amb una bandolera de guàrdia cubà. Vaig fer els servei militar obligatori a Àfrica i allà vaig conèixer en Pedro Gómez. Als 19 anys ja em vaig casar, amb una anglesa, i vàrem tenir dues filles...

Quan començares a fer teresetes?

Mira, jo vivia devers son Dureta, i el meu apartament s’havia convertit en una espècie de centre per als soldats que feien el servei. En sortir del quarter venien allà a canviar-se de roba. Un dels que venien era en Pep Gómez, germà del meu amic Pedro, i també ens férem companys. Les dones dels dos eren mestres, interessades en la pedagogia alternativa de Summerhill. Rebieu moltes revistes angleses i casualment a una d’elles veiérem una publicitat d’una revista de puppets (tereseta, titella) que explicava com es feien. Els anglesos són els que sempre han publicat més sobre teresetes de tot el món. Jo aleshores feia artesanía de couro. La paraula puppets va ser màgica per a nosaltres. Comanàrem la revista i, a partir de les seves instruccions, en Pep Gómez i jo començàrem a fabricar teresetes de forma molt experimental.

Però a quin moment començàreu a fer representacions públiques?

Primer començàrem pel teatre. Resulta que lligat a l’OCB havia nascut el grup teatral “Prosceni”, amb la idea de fer obra d’inspiració clàssica actualitzada per autors d’aquí.

Allà hi havia els germans López, en Palau Fabra, etc., i en Pep Gómez i jo ens hi vàrem apuntar. El grup feia un espectacle titulat Jutipiris, que era un conjunt de sketchs. En Pep Gómez en feia un amb una tereseta i el resultat va ser espectacular! Descobrírem que els titelles tenien un gran impacte dins el públic! Vàrem veure que era molt efectiu i decidírem deixar el teatre per les teresetes.

Aquí va néixer el grup "S'Estornell"?

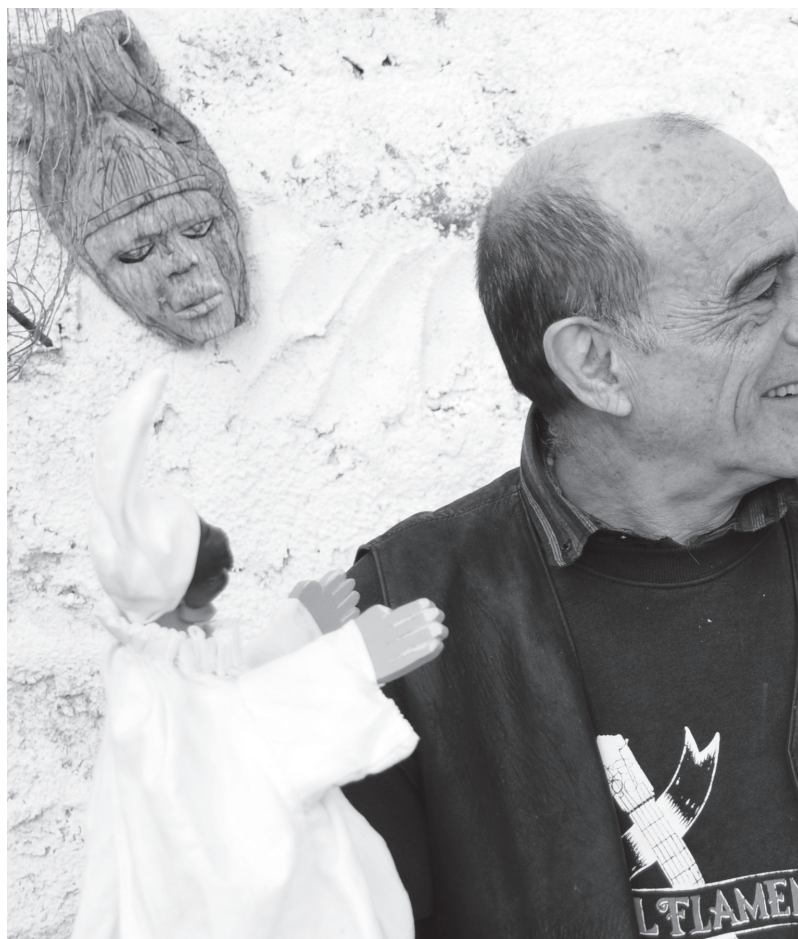
No. Llavors encara només era "Grup de Teresetes" (1971). Començàrem a fer na Caputxeta vermella –una versió un poc maliciosa-, on hi anaven més pares que nins. Jo havia començat a gratar la guitarra i em dedicava a cantar blues. En Pep Gómez es queixava que no volguéssim fer teresetes exclusivament. Record que després d'una exposició organitzada per Manolo Coronado a les galeries Quint –una exposició conceptual sobre l'opressió de la dona, on s'exposava un davantal, una granera, una ceba amb un ganivet, ormejos de cuina-, jo vaig cantar blues a l'obertura i a la cloenda. A la cloenda no vengué quasi ningú i va sobrar una caixa de vi. Acabàrem la festa a can Pep i ens acabàrem tot el vi. Aquell vespre em vaig comprometre amb ell a fer el grup de teresetes de forma seriosa i va néixer "S'Estornell". Record que vàrem agafar es llistí de Telefònica i vàrem comptar que a Palma hi havia devers 100 escoles. 150 comptant els pobles. "Tendrem públic", vàrem dir! Era setembre del 1973. Començàrem amb l'obra Caparrins i caparrots, que va durar-nos devers un any.

Resumeix una mica la història del grup "S'Estornell" amb quatre paraules.

A part d'en Pep Gómez també he de fer menció d'altra gent. Al principi hi havia en López, però tenia altres sortides professionals i li interessaren més que les teresetes. També hi passaren en Miquel Angel Fuster "Pava" i en Miquel Gelabert "Miquelarro" (tot un artista que encara actua a Llàgrima de sang). Als principis de TV3 actuàrem amb Maria del Mar Bonet fent El comte Mal. L'any 1975 fèiem El verd país de la cadenera, contra l'especulació. Aquesta obra va tenir bastant ressò. Ara, per cert, 25 anys després hem fet Què s'ha fet d'aquelles flors?, tornant sobre el mateix tema. Que, per cert, na Cirer i en Rodrigo de Santos ens ho han posat molt fàcil... Entre altres coses també hem fet espectacles d'ombres xineses (1984) i hem fet titelles de fils. Jo duc ja 35 o 36 anys amb "S'Estornell". Excepte el grup d'en Xesc Fortesa, devem ser un dels grups més antics de Mallorca, juntament amb Cucorba i amb el grup de teatre de Bunyola.

Trobes que és positiu mesclar el teatre amb la política?

Tothom fa el que troba. Nosaltres començàrem els anys de la transició i érem bastant activistes. No és que ningú ens utilitzàs. És que nosaltres mateixos cercàvem dins els

AQUÍ VEIM EN PEP MANEJANT DOS PERSONATGES DE "PULXINEL·LA"

nostres espectacles aquest punt reivindicatiu. Lluitàrem i ens moguérem per salvar Sa Dragonera, per defensar la nostra llengua, per l'autonomia. Volíem utilitzar les teresetes per divertir però també per conscienciar la gent sobre uns fets que ens afectaven a tots. No parlàvem de política, sinó de fets concrets.

Anàveu ja per les escoles, en aquella època?

Sí. Hi actuàrem bastant, perquè els nins s'identifiquen molt amb la tereseta. Tot d'una que comença l'espectacle, de cop ja criden, aplaudeixen, duen el ritme de la música. I a nosaltres ens interessava despertar el seu esperit crític. De tota manera el teatre de titelles no és per a infants. És iniciàtic. L'infant ho ha de demanar a l'adult que l'acompanya. En parlar de les escoles vull fer una menció especial a una persona que mereix un reconeixement: en Toni de "Sa Calatrava" o de "s'impremta". Ell organitzà tot un circuit per al grup de teresetes i llavors per S'Estornell per anar per les escoles de Palma. Per altra banda en Biel Majoral n'organitzà un altre, de circuit, per les escoles dels pobles. En Toni Rotger i la gent de Sa Calatrava també organitzaren les primeres festes populars del barri i llavors Sa Rua de Palma, que després l'Ajuntament, l'any 1985, va institucionalitzar. Pensa que la figura d'animador sociocultural no neix fins als anys 76-77 a Catalunya. Però aquí a Mallorca en Toni Rotger ja ho feia per Sa Calatrava des del 1971.

Jo d'infant crec haver vist representar aquesta obra a Santa Maria, a la plaça Nova, els anys cinquanta...

No seria estrany. Aquí a Mallorca, quan moriren moltes tradicions culturals en temps de la dictadura, hi hagué un llucmajorer, en Toni Faidella, que va mantenir la tradició de les teresetes a Mallorca. Tenia devers 300 teresetes, i des de principis de segle tenia el grup "Els tres tranquils", amb les seves dues filles Joaquina i Rosa, que després de mort ell encara continuaren la tradició fins fa pocs anys.

A Mallorca, per altra banda, sempre hem tengut bastant relació amb Itàlia. Durant el segle XIV hi havia molt de comerç amb la zona de Nàpols, i a Ciutat hi havia milenars de mariners italians.

Per anar acabant Pep, ens has de contar la teva faceta de músic...

Com t'he dit abans vaig començar cantant blues jo tot sol i acompanyant-me amb la guitarra. A Ciutat es juntava gent a qui agradava el blues a un bar que es diu Bluesville. Allà, amb en Victor Uris i altra gent, va néixer "Harmònica coixa" l'any 1982. Érem vuit músics i va durar devers sis anys. Després l'any 86 formàrem el grup "Aigua bruta" i el 93 "Pep Banyo and the blues devils", amb en Baltasar Bordoy, en Toni Pastor i en Jimmy Torres. Del 99 al 2002 vaig tocar amb el meu fill, formant el "Pep i Joan Banyo". I actualment estic tocant potser de manera més informal per Factoria de So, amb en Gori Negre i en Diego Capa, combinant diferent estils de música: blues, fusió, flamenc...

Certament una persona que es dedica a l'art pot sentir-se molt realitzada dins aquesta vida, però..., és possible viure dels doblers que guanyes fent d'artista?

Mira, per una banda hi ha els ingressos provinents de les institucions. Això està millor que abans. Tenim els circuits de les institucions oficials i subvencionats per entitats amb obra social. Això ajuda bastant, però té un problema: que t'has de saber administrar bé. Cobres amb moltíssim de retard. Mesos. Mig any o més. Per un altre costat tenim els que nosaltres en deim "bolos", que són les actuacions soltes, per a festes privades o als bars i llocs així. Aquí tenim l'avantatge que cobram en acabar la feina. Si és que et paguen!

Alguna actuació pròxima a Santa Maria del Camí?

Sí, els dies 26 i 27 de març farem una mostra de "Pau xinella" a Factoria de So, a Son Llaüt, per a qui ho vulgui veure.

És hora de dir adéu. Sense adonar-nos s'han fet altes hores de la nit i, com sospitàvem abans, el temps ens ha passat de forma ben entretinguda.

Quines obres fas actualment?

Ara duim 4 o 5 espectacles que anam rodant per diferents llocs. Un primer es diu Calaix de sastre, que és una col·lecció d'sketchs curts. Un altre és la rondalla de N'Espardanyeta. Un altre és Pulxinella, tereseta i el rei Jaume I. També tenim N'encalça ombres, un espectacle d'ombres xineses. El darrer és Pau xinella i tereseta, amb el subtítol Arribaren per mar. Algunes d'aquestes obres les duim dins el circuit de teatres que subvenciona el consell insular i que va rodant pels 27 o 28 teatres que hi ha a l'illa dins les temporades de tardor i de primavera. També feim moltes representacions a l'estiu per les festes dels pobles.

Veig que insisteixes sobre el personatge clàssic de Pulxinella.

M'agrada molt, no només perquè és un personatge clàssic de les teresetes, que fins i tot a moltes bandes s'anomenen pulxinelles, sinó també perquè es un personatge crític i subversiu. Mata la seva dona, el policia, un cocodril, el jutge, el botxí... Hem de recordar que l'obra neix a Nàpols a l'edat mitjana i que s'ha representat a Itàlia durant més de 500 anys. També té una variant anglesa, un poc diferent, que és el cèlebre Punx (que en lloc de fadrí com Pulxinella, és casat i té un fill).

Aquest clàssic torna perquè es una cosa simple: homes del carrer enfront de figures autoritàries. Dóna peu a la crítica social. Pots fer sortir un especulador i te'l carregues.

ELS GEGANTS DE REUS

Miquel Ramis i Moyà / Colla de Gegants de Reus

La III trobada de Gegants de Santa Maria del Camí, a celebrar el proper dissabte 2 de maig, comptarà amb uns convidats d'excepció: la Colla de Gegants de Reus. Si l'any passat varen ser els barcelonins de Molins de Rei els convidats arribats de fora de la nostra illa, aquest any ho seran els de Tarragona, una de les colles amb més història i tradició de Catalunya. En l'actualitat l'agrupació compta amb cinc parelles de gegants, que representen cada un dels continents del món, a més d'una parella de gegantons, una mulassa i una mulasseta. A Santa Maria, hi seran presents els gegants bicentenaris (indis, moros i vitxets), a més dels gegantons (fadrins). Curiosament cal dir que aquesta serà la primera vegada que els gegants de Reus viatjaran fins a

les illes. Per fortuna nostra, serà per participar a la trobada santamariera.

Per tal de conèixer un poc més d'ells, a continuació vos relacionam tota una sèrie de fets destacats de la seva història i alguna de les seves peculiaritats, tal com ho explica la mateixa Colla de Reus.

“La tradició gegantera a Reus ve de lluny. S'han trobat documents que citen els diners que es van pagar, l'any 1621, als que feien ballar els gegants. En aquelles primeres èpoques, preferentment, se'ls feia ballar en lloc de passejar-los o fer-los desfil·lar. De fet, una característica important dels gegants reusencs ha estat disposar, des de temps, de melodies pròpies de marxa i dansa.

També es poden trobar anotades en el Llibre del Consell

(Actes del Ajuntament) totes les despeses que fan referència al pagament dels balladors dels gegants, la confecció dels vestits nous... Des de la seva creació, l'Ajuntament es va fer càrrec de la seva conservació (arreglar els desperfectes, fer vestits nous...), així com de pagar els geganters. Hi havia el costum de donar unes sabates noves cada any als balladors.

Com a la majoria dels pobles i ciutats, els gegants sortien a ballar per la celebració del Corpus i a Reus, a més, per Sant Pere i amb motiu d'altres celebracions i solemnitats. Si abans era poc freqüent que sortissin de la població, en l'actualitat ho fan per anar a trobades de gegants a altres localitats o per representar la ciutat. Per tal d'anunciar la seva sortida a tota la ciutat, des del campanar es fa sonar una campana, la de Sant Bernat, que s'anomena també la Campana dels Gegants.

Fins a finals del segle XVIII la ciutat de Reus comptava amb dues parelles de gegants, una de gran i una altra de mida més petita. Els dos gegants sembla ser que anaven vestits de guerrers moros amb turbants i sabres i les dues gegantes anaven vestides seguint la moda de l'època. Abans de sortir al carrer amb motiu de festes religioses o celebracions civils, els gegants rebien la visita del perruquer i de forma molt freqüent havien de ser reparats degut al seu estat deteriorat. Per aquest motiu l'Ajuntament havia de pagar perruquers, pintors, sastres, escultors o fusters gairebé cada any.

A mitjan segle XVIII, a banda d'aquestes dues parelles, es construï una gegantona aprofitant un cap d'una de les gegantes que ja no servia. Segons els documents de l'època, aquesta gegantona era de mida més petita i representava una dona de raça negra. La vida d'aquesta última fou curta, ja que als pocs anys deixà de sortir. Al tombant del segle XIX es construïren tres noves parelles que són les que encara es conserven avui dia (més o menys refetes): els Vitxets (els més petits), els Moros (mitjans) i els Indis (els més grans). El Vitxet hauria estat, inicialment, un gegantó.

Sembla ser que en un principi es pretenia començar el nou segle amb quatre parelles noves de gegants que representassin les quatre parts del món (Europa, Àsia,

Amèrica i Àfrica), però potser per manca de diners i per problemes de l'època només se'n pogueren fer tres. Totes tres parelles anaven vestides de forma semblant a la que coneix actualment.

Els Vitxets, des de sempre, han variat més el seu vestuari, sobretot la Vitxeta, ja que ells també seguien la moda europea. D'aquesta geganta s'ha dit que marcava la moda per a les dones reusenques.

La primera fotografia que es coneix dels gegants data de l'any 1898 i en ella s'hi poden veure els Vitxets, els Moros, l'Indi i la mulassa. La seva aparença, pel que fa al vestuari, és molt semblant a l'actual i, en canvi, la seva fesomia és força diferent. La causa d'aquest fet és que, amb el temps, els caps dels gegants s'han hagut de reparar i renovar diverses vegades i cada escultor o restaurador hi ha reflectit el seu propi estil.

Una de les sortides més destacades que han fet fora vila els gegants de Reus fou l'anada a Barcelona l'any 1929 amb motiu de l'Exposició Universal, per tal de festejar-hi el dia de Reus i la seva comarca. Durant la guerra de 1936-39 els gegants deixaren de sortir. L'any 1939, però, ja participen a la Festa Major.

Des de començament de segle la idea de fer la quarta parella no es deixà de tenir present, i no fou fins l'any 1956 que per subscripció popular s'aconseguien reunir els suficients diners per encomanar la nova parella, la que havia de representar el continent asiàtic. En aquells temps estranys de la llarga postguerra reusenca va haver-hi un autèntic espetec d'il·lusió i entusiasme ciutadà. L'impacte ciutadà de la festa d'inauguració, celebrada a l'antic estadi del Reus Deportiu al carrer de Gaudí, es posa de relleu amb un fet objectiu determinant: fins i tot les càmeres del NODO van venir a Reus per immortalitzar el moment.

Vint anys més tard, el 1976, es pensà de fer una cinquena

parella que representés la raça que faltava. Com que el pressupost de què es disposava era bastant baix i es volia tenir una parella el més ràpid possible, s'oferí el treball a un artista faller de València, el qual els fabricà en fibra de vidre i sense tenir massa en compte l'estètica global de les quatre parelles restants. Foren estrenats el juny del 1977. Aquesta parella no fou del gust de la gent de Reus, la qual cosa provocà repetides peticions de substitució per uns de nous, més adients a l'estètica del conjunt.

L'any 1989, també per subscripció popular i amb l'aportació de l'Ajuntament, es pogué encomanar la construcció d'una nova parella de negres que ocupàs el lloc dels seus predecessors, tan desafortunats. L'encarregat de construir-los fou també Ramon Ferran, i pel setembre d'aquest mateix any s'estrenaren durant les festes de Misericòrdia, amb una molt bona acollida per part de la població.

Per acabar, l'any 2005 es decidí fer les rèpliques dels gegants bicentenaris, que són els que actualment surten al carrer, mentre que els originals estan exposats al Museu Municipal."

Com s'ha dit al principi, a Santa Maria hi seran presents els indis, els moros, els vitxets i els fadrins. Els primers són els representants d'Amèrica. Són la parella de gegants més alts i pesats (3,73 metres i 78 i 72 quilos), cosa que fa que pocs siguin els que els puguin fer ballar. Una peculiaritat dels gegants Indis és la seva col·locació durant les cercaviles

i processons. Segons marca la tradició reusenca sempre són els gegants els que van primer i les gegantes després. En el cas dels Indis això no és així. És l'Indi el qui tanca el cercavila darrera de la Índia.

Els moros representen el continent africà. El vestuari d'aquests és el que més ha canviat durant els anys, encara que també s'ha de dir que han sofert uns quants canvis d'imatge ocasionats pels retocs dits a terme quan aquests s'han fet malbé. El moro té una alçada de 3,23 metres i pesa 70 quilos, mentre que la geganta fa 10 centímetres menys i pesa 61 quilos.

La tercera parella de gegants que ens visitarà són els vitxets. Es creu que l'origen del nom d'aquesta parella està en el gegantó que hi havia abans. Aquest portava un fuet a la mà que utilitzava per fer-se lloc i obrir pas als altres gegants. El gegantó donava voltes i voltes, per la qual cosa la gent havia d'obrir una àmplia rotllana per evitar el fuet. Els reusencs el coneixien com a Vitxo i des de llavors els gegants petits que van ser construïts es van conèixer amb aquest nom. Fan 2,57 i 2,37 metres i pesen uns 37 quilos cada un.

A més dels gegants bicentenaris, a Santa Maria podrem gaudir dels gegants petits "Els Fadrins" (2,02 i 1,95 metres d'alçada per 18 quilos de pes), que varen ser estrenats l'any 1998. La iniciativa de crear aquests gegants va sorgir de la mateixa colla amb la finalitat que els nins d'entre 7 i 12 anys els poguessin dur i fer ballar. La realització d'aquests gegants es va encomanar a l'escultor Ramon Ferran, que ja havia fet les parelles de Japonesos (1956) i Negres (1989). Abans de donar-los forma es va fer un estudi per tal de saber què havien de representar i es va decidir fer dos hereus de la ciutat del 1700. La Fadrina normalment porta una cistella amb flors que canvia el dijous del Corpus per una cistella plena de coques amb cireres.

AUTOR CARTELL: JAUME MARTÍ

ELS CAPGROSSOS I GEGANTS ES PREPAREN PER A LA FESTA

Text i fotos: Miquel Ramis i Moyà

La colla de gegants del nostre poble es troba a hores d'ara plenament enfeinada preparant la que serà la III Trobada de Gegants de Santa Maria del Camí. Una trobada que se celebrarà l'horabaixa del proper dissabte 2 de maig i que enguany es veurà complementada amb la festa dels capgrossos que es durà a terme el dia abans.

Dins el marc de la fira de l'any passat varen ser presentats en societat els sis capgrossos santamariers, nascuts del llibre Rondalles i llegendes santamarieres, de Mn. Josep Capó i Joan i Mateu Morro i Marcé. Des d'aquell dia els caparrots s'han convertit en l'ombra d'en Soler i na Maria, els nostres gegants, acompanyant-los en totes les seves sortides. Enguany i dins la Festa dels Capgrossos que la colla està preparant per al primer dia del mes de maig, ens presentaran el seu ball, un ball que voldrien fer envoltats de tots els nins i les nines del nostre poble.

Des de la seva constitució, la colla de gegants de Santa Maria es fixà com un dels seus objectius treballar per intentar arrelar els seus personatges entre els santamariers, principalment entre els més menuts, creant d'aquesta manera un sentiment de poble, una admiració cap els gegants i capgrossos. Amb aquesta finalitat, està preparant una unitat didàctica perquè pugui ser treballada a les

escoles a fi que els alumnes coneguin amb profunditat les nostres rondalles i llegendes, els capgrossos, la seva contextualització... Una de les activitats incloses dins del material que es farà arribar als centres escolars serà l'elaboració d'una màscara dels nostres capgrossos que els nins podran col·locar-se per anar a veure ballar els seus personatges. De fet, si així ho fan, el dia de la festa rebran un petit obsequi d'aquests.

La festa del capgrossos començarà amb una concentració dels participants, prevista a les 18 hores a l'avinguda Jaume III, lloc on es durà a terme la narració d'algunes de les rondalles que donen vida als capgrossos. Amb la presència d'aquests, s'iniciarà posteriorment un passacarrers amb la Colla de músics dels gegants de Santa Maria i la convidada Colla de Grallers d'Espolla (Alt Empordà, Catalunya) que finalitzarà a la plaça de la Vila després de fer una aturada a la residència de Cas Metge Rei, on padrins i menuts plegats podran escoltar el relat d'una altra de les rondalles.

PLANTADA GEGANtera A L'AV. JAUME III.

ELS NINS I ELS CAPSGROSSOS, AUTÈNTICS PROTAGONISTES DE LA FESTA.

En arribar a la Plaça de la Vila, devers les 19:15-19:30 hores, els capgrossos dansaran per primera vegada el seu ball, per acte seguit i en companyia de tots els nins i les nines amb les seves caretes posades continuar ballant les tonades dels músics. A més, tots aquells que vulguin podran experimentar la sensació de col·locar-se un caparrot al cap. La festa acabarà amb una berenada per a tothom.

Així com indica el cartell anunciador, obra del santamarier Jaume Martí Santandreu (autor, entre d'altres, del còmic d'en Soler publicat en aquesta mateixa revista), l'endemà de la festa dels capgrossos es durà a terme la III Trobada de Gegants de Santa Maria. Enguany la trobada, a més de reunir un gran nombre de colles geganteres de l'illa, comptarà amb la participació de la Colla de Gegants de Reus (podeu veure un article sobre aquests en aquesta mateixa revista), una de les colles amb més tradició i història de Catalunya. A més dels tarragonins, l'encontre comptarà també amb la participació dels grallers d'Espolla.

La trobada seguirà més o menys l'esquema de la de l'any passat. A partir de les 17:30 hores se celebrarà la plantada de gegants participants a l'avinguda de Jaume III. Seguidament s'iniciarà un passacarrers que recorrerà les vies avinguda Jaume III, Bernat de Santa Eugènia, plaça dels Hostals, Llarg, per acabar a la plaça de la Vila. Està previst realitzar una plantada en el carrer Llarg a l'altura del carrer Jaume I per poder descansar i omplir una mica la panxa. Devers les 20 hores, i després d'haver presentat als gegants participants a l'acte, se celebrarà el ball de gegants. Cal dir aquí que en Soler i na Maria ens presentaran també el seu ball, que dansaran sempre a partir d'ara en sonar la Tonada per a un ball de gegants.

La festa continuarà amb el sopar de colles que, si el temps ho permet, es durà a terme en el pati de Can Sanxo. Com a cirereta dels dos dies la colla està organitzant una vetllada de música gegantina a la qual podrà assistir tothom que ho desitgi.

ELS DARRERS DIES A CAS METGE REI

Maria-Antònia Ferrer i Vidal

TALLER DE PLASTILINA I CONTES DE CARNAVAL AMB CATI MARQUÈS

Les activitats organitzades a la Biblioteca Cas Metge Rei el passat mes de febrer varen estar relacionades, com pertoca, amb els Darrers Dies i la celebració del Carnestoltes.

Els nostres usuaris més petits varen participar al taller de plastilina amb na Cati Marquès, de la llibreria Baobab. Junts varen realitzar un pallasso de colorins i, alhora, escoltaren contes de carnaval.

I uns dies després na Catalina Valriu, escriptora i professora de la UIB, ens va parlar de la celebració dels “Darrers Dies, l’antic Carnaval mallorquí”. L’autora del llibre *El Carnaval a Mallorca* ens va explicar com se celebrava aquesta festa a la nostra illa antigament, quins eren els costums, les disfresses, les bromes..., i la disbauxa pròpia d’aquests dies.

Els concursos de la nostra biblioteca segueixen endavant. Darrere les pistes d’“El personatge misteriós” del mes de febrer, s’hi amagava el flautista d’Hamelin, el músic protagonista de la història popular escrita pels germans Wilhelm i Jakob Grimm que, amb la seva dolça melodia, va aconseguir alliberar tot un poble d’una plaga de rates. La guanyadora del concurs ha estat na Lara Martín, de 10 anys.

I..., sabeu a quin personatge misteriós fa referència aquest text?

“Aquest cowboy, més ràpid que la seva ombra, viu al llunyà Oest i ha conegut gent tan famosa com Billy “el Nin” o Calamity Jane. Sol acabar les seves històries cantant això: ‘som un pobre cowboy solitari i som lluny de la meua llar’”.

Respecte al concurs per als més grans, “El llibre amagat”, darrere les pistes del mes passat s’amagava la novel·la *Los santos inocentes*, de Miguel Delibes, escriptor nascut a Valladolid l’any 1920, que ha rebut diversos premis, com el Nadal i el Nacional de Literatura, i que des de l’any 1974 ocupa la cadira “e” de la Real Academia Española.

Aquesta novel·la -escrita l’any 1981- reflecteix les relacions de poder i submissió entre senyors i servents a l’Espanya rural dels anys seixanta. L’any 1984 Mario Camus va dirigir-ne la versió cinematogràfica; la pel·lícula va rebre diversos premis al festival de Cannes, entre ells el premi a la millor interpretació masculina, atorgat ex aequo a Paco Rabal i Alfredo Landa.

A continuació vos oferim un fragment del text del “Llibre amagat” del mes de març. Vos animam a participar-hi!!

“A fi de concretar l’època a què pertanyen aquests esdeveniments, el millor serà, penso, que digui que vaig néixer l’any 774 després de la fundació de Roma per Ròmul,

PARTICIPANTS AL TALLER

CATALINA VALRIU VA VENIR A LA BIBLIOTECA ELS DARRERS DIES

el 767 després de la primera Olimpíada, quan ja feia vint anys que regnava l'emperador August, el nom del qual no crec que desaparegui ni al cap de mil nou-cents anys d'història. [...] No recordo res del meu pare, perquè va morir quan jo encara era un infant de bolquers, però jo [...] vaig posar-me a escriure la seva biografia com a exercici d'aprenentatge en història, i encara que la tasca fou ben aviat aturada per la meua àvia, Lívia, jo vaig continuar arreblegant material amb l'esperança de poder acabar-la quan fos. I la vaig acabar, certament, l'altre dia, però fins i tot ara no trauria cap a res posar-la en circulació. El seus sentiments són tan republicans que tan bon punt Agripinil·la, la meua muller actual, s'assabentés de la seva publicació, totes les còpies serien retirades i els meus desgraciats escribes copistes sofririen les conseqüències de les meves indiscrecions..."

Activitats programades

Divendres 27 de març a les 21:00 hores, la biblioteca celebra el seu 10è aniversari a Cas Metge Rei.
Lectura poètica a càrrec de Biel Mesquida, escriptor; Simon Andreu, actor; i Felip Munar, escriptor i glosador.
Concert a capela d'Aurea Veus i...

Dimarts 31 de març, a les 17:30 hores, commemoració del Dia Internacional del Llibre infantil i juvenil. "La capsa màgica d'Andersen" a càrrec de Lo Peix Daurat (per a infants a partir de 5 anys).

Horari biblioteca

Dilluns: tancat

Dimarts: 10:00 a 14:00 h. i de 16:00 a 20:00 h.

Dimecres: de 16:00 a 20:00 h.

Dijous: de 10:00 a 14:00 h. i de 16:00 a 20:00 h.

Divendres: de 16:00 a 20:00 h.

Dissabtes: de 9:00 a 12:00 h.

ES NOSTRE POBLE

Joan de Son Credo

Santa Maria sempre ha estat
Un bon niu per als artistes,
I no parlem d'esportistes,
Que per tot n'està infestat.

En Miquel Dolç, escriptor.
En Gelabert, gran ciclista.
En Biel Feliu, pintor.
Jaume Canyelles, velocista.

Es mercat més car de Mallorca,
I té sa venda assegurada.
Sa plaça va ser inaugurada,
Però cap plaçer, res torca.

Una cosa hi trob a faltar,
Per aparcar es "domingueros",
Encara que són "murgueros",
El lloc els hem d'asfaltar.

Mem quan arreglin ets Caiguts,
Si algo posen a sa la plaça,
Que ciutadans de tota classe,
Solen anar ben eixuts.

Si duen es monument,
De cap en es cementeri,
Segons el meu clar criteri,
Estarà molt malament.

Poble ben comunicat,
De Ciutat és dormitori,
Com que hi ha tant robatori,
Tothom portes ha tancat.

ESTADA D'UNS SANTAMARIERS A S'ARENAL DEN CASTELL (MENORCA)

JA

DIJOURS DIA 5

Dins un avionet, amb il·lusió,
viatjarem fins a Maó.

Bé se remenava per volar!
Bon alè férem en aterrar!

S'arribada va ser banyada:
plovía i feia una ventada.

A s'horabaixa bastant boirós,
arribarem a s'hotel que eren dos.

Es grup ens varen separar,
però ens ajuntarem per sopar.

Es va decidir 3 cotxes llogar
per poder anar a passejar.

Anirien a cercar-los es dematí,
i amb això ens n'anàrem a dormir.

DIVENDRES DIA 6

Després d'un so reparador,
berenarem en es menjador.

D'una guia sa lliçó
aguantarem amb resignació.

Com es cotxes ja eren aquí
sols ens faltava partir.

Guiats per un bon Pastor
començarem s'excursió.

Per "Lo" vàrem passar,
per a Son Bou arribar.

Runes i platja contemplàrem,
i unes coves admiràrem.

Des guia era obsessió,
d'un "indio" mostrar-nos sa visió.
Com se feia hora de dinar
a s'hotel vàrem tornar.

Sense temps de pair-lo,
ni tant sols reposar-lo,

com si el món s'anàs a acabar,
en es cotxes tornàrem pujar.

A Fornells, port natural;
a sa bocana, bon temporal.

La mar ben fort pegava;
s'escuma fins dalt arribava.

En es far de Cavalleria
ens va menar es guia.

Abans de a s'hotel tornar,
a Mercadal vàrem anar,

a comprar un medicament
que feia falta a una bona gent.

A un súper ens aturàrem;
aigua i "xuxes" compràrem.

Anàrem després de sopar,
a veure en Pep i na Maria ballar.

Ens anàrem a descansar,
esperant el sendemà.

DISSABTE DIA 7

Aquest dia es va decidir
a les nou i mitja sortir.

Unes fotos des carnaval
entretengueren es personal.

Unes claus que s'extraviaren,
a retardar sa sortida ajudaren.

Quan va està arreglat tot,
a Ciutadella pegàrem es bot.

Ses senyores pes seu costat,
i ets homes a beure en es mercat.

Aprofitant s'ocasió,
visitàrem un bufador.

Jesús quin renovar!
a més d'una es cor se li estengué.

Com se feia hora de dinar,
a altre lloc no poguérem anar.

Després de pair sa dinada,
sortírem altra vegada.

El recinte firal de Maó
va ser sa nostra destinació.

De roba i sabatetes
estaven plenes ses casetes.

No vos podeu figurar
lo que ses dones vàrem disfrutar.

A sa sortida s'aturà es vent
com per obra d'encantament.

Un capvespre meravellós,
que per tots fou agradós.

Concurs i ball per acabar,
i després tots a descansar.

DIUMENGE DIA 8

En un dematí sense vent
a Ciutadella tornà sa gent.

No tots hi anaren,
que uns a s'hotel es quedaren.

Per fruir sa passejada
anaren a una cala endinsada.

Cala Morell és a tramuntana;
hi arribaren d'hora temprana.

A Ciutadella anaren altra vegada,
a beure una cervesa gelada.

Els qui a s'hotel quedaren,
per sa platja passejaren.

En el bar ben asseguts,
d'uns llibres saberem els continguts.

Els viatgers un far varen visitar:
un que en es sud hi ha.

Tornaren per dinar,
i s'horabaixa tornaren marxar.

Sa Cova d'en Xoroi admiraren
i els seus encants alabaren.

Els de s'hotel mentrestant,
d'una sesta estaven disfrutant.

Quan s'acabava s'excursió,
varen passar per Maó.

A s'hotel varen arribar
amb temps per dtxar-se i sopar.

DILLUNS DIA 9

Com és el dia de la lluna,
a les 9 sortírem tot d'una.

Per repostar carburant,
no perdérem un instant.

A Maó a s'Explanada,
de dones férem sa descarregada.

Mentres elles de tendes anirien,
ells Sa Mola visitarien.

Ràpids com un coet
travessaren s'estret.

I, si no és estret, pitjor,
es cotxe anava com un fibló.

Se tractava de prest arribar
pes "Gran Cañon" contemplar.

Oh, quina pena, oh quina desolació!
No era dia de visitar-lo.

Amb el cor ple de tristor
vàrem tornar cap a Maó.

El guia ja ho havia avisat:
es dissabte hi haviem d'haver anat.

Qui avisa no és traïdor,
tornà a dir-nos el bon pastor.

"A altre lloc vos menaré
i vos acontentaré".

A Sant Felip vàrem arribar
a temps de veure ses portes tancar.
Avui és dilluns, es porter ens digué,
haureu d'esperar diumenge qui ve.

Va ser quan algú va dir:
"un "gafe" hi deu haver aquí".

Com es Castell està sullà
anàrem a seure a ran de mar.

Com sa cultura mai és massa,
dos visitaren es museu de sa plaça.

Sortírem a temps per anar a cercar
ses dones que ens devien esperar.

En 've dinat, de bona gana,
tres anaren a Cala Galdana.

I a una altra des seu costat:
un paratge encantat.

Després d'un ràpid i frugal sopar
els d'esperit selecte varen anar

al teatre de Mercadal
a escoltar un líric recital.

Així acaba aquest dia
amb pau i harmonia.

DIMARTS DIA 10

Punta Prima era sa meta
i s'excursió hi hem feta.

Per mor d'un carrer tancat de Maó
hem voltat més d'un carreró.

De Maó a Sant Lluís,
aviat hem pres es lliis.

Punta Prima a una passa:
un panorama que és massa.

Després de sa fotografia,
cap a Binibèquer a veure què hi havia.

Com allà tot és petitet,
sols hi estàrem un ratet.

Per beure una canyeta
a Sant Lluís ens aturam una estoneta.
Sa farmàcia no podia faltar.
Ens hem hagut d'aturar

al Castell altra vegada
però aviat l'hem trobada.

Després per bona sort,
de Maó hem passat pes port.

I sense més enredar
cap a s'hotel a dinar.

Després d'haver dinat,
i també reposat,

amb un bon soleiet
i un suau ventet,

a Monte Toro hem pujat,
i molt que ens ha agradat.

Des d'un mirador amb barana
admiràrem Cala Santa Galdana.

Com s'àcid úric no perdona,
i ho patia una persona,

per Ferreries vàrem passar
per altra farmàcia trobar.

I sense més impediment,
cap a s'hotel falta gent.

Se feia hora d'arribar
per agafar forces per demà.

DIMECRES DIA 11

A la fi arribà el dia
de a la Mola anar
pes canó contemplar,
menats per una guia.

Prest arribàrem allí:
abans de ses portes obrir.

Primer un audiovisual,
amb un renouer infernal.

Pujàrem per ses murades,
encara ben conservades.

Troneres pes fusellers
i canoneres pes artillers.

Passadissos i polvorins
bé n'havia allà dedins.

Al final el gran canó,
allà dalt d'aquell turó.

Just a temps per dinar
sa visita se va acabar.

Recollirem a ses dones
i partirem més aviat que en bones.

Després de reposar
se n'anaren a comprar,

formatge per menjar
i gin per xarrupar.

Jo no puc dir més res,
que en es llit vaig quedar estès.

DIJOURS DIA 12

D'aquest dia poc hi ha que contar,
sols que ses maletes vàrem
preparar.

Dinarem ben prestet
per 'nar veure s'avionet.

S'autocar ens va deixar
a s'aeroport per embarcar.

S'avionet no va ser tal,
que en va ser un de principal.

A Palma aviat arribàrem
i ens acomiadàrem.

Sa companyia vull agrair,
a tots quants érem allí.

FINAL

Un viatge fenomenal,
començat amb molta il·lusió,
que hagués estat molt millor
sense aquell gran temporal,

que va ser com un mal temps
que vàrem haver d'aguantar;
que altra vegada es quedi dins mar
que no l'enyorarem gens.

música

TON PARE NO TÉ NAS

Miquel Cabot

CANÇÓ TRADICIONAL MALLORQUINA HARMONITZADA PER BALTASAR BIBILONI I CANTA- DA PER LA CORAL SANTA MARIA DEL CAMÍ

L'harmonitzador d'aquesta alegre i curiosa peça tradicional mallorquina, l'amic i gran i prolífic músic Baltasar Bibiloni, binissalemer, que fins fa uns anys duia la batuta i la responsabilitat de l'escolania més antiga de Mallorca, que és la del Santuari de Lluc, ens comentava que: "Ens trobam davant una cançó que és tradicional no tan sols a Mallorca. Ho és també a les altres illes i és igualment coneguda a València i Catalunya". La constatació d'aquest fet ens porta a pensar que fóra bo que algú fes feina per fer la relació de cançons patrimoni de totes les terres de parla catalana. A part d'altres raons, s'establiria així l'evidència d'un altre lligam entre els pobles que tenim la mateixa llengua.

La melodia "*Ton pare no té nas*" és d'una estructura ben simple. Es desenvolupa dins l'ambient de l'hexacord do-la amb una extensió de vuit compassos 2/4. La frase que constitueix la melodia es divideix, pel que fa al ritme, en dues seccions idèntiques. La primera secció correspon als dos primers versos de l'estrofa i, la segona, als versos tercer i quart. Des del punt de vista melòdic la segona secció conforma, en relació a la primera, una progressió a la segona descendent, amb mutació d'una nota.

La versió polifònica que presentem fou escrita per a un grup de Ciutat de Mallorca i estrenada pel mateix cor a Gandia el juny del 1983. Posteriorment ha gaudit de l'estimació de nombroses corals mallorquines i també de Catalunya, que l'han interpretada i incorporada al seu repertori.

Originàriament l'obra no tenia cap repetició i es cantava sempre el mateix text. Quan la cançó caigué en les mans ben coneixedores de l'ofici es va suggerir amb molt d'encert la repetició

que figura a la present edició, així com la incorporació de noves estrofes. Amb aquestes modificacions la peça guanya en proporcions i varietat.

Observem que la partitura no és altra cosa que quatre variacions amb l'acompanyament de la melodia. És de tota evidència que la cançó tradicional és la protagonista i en interpretar-la hem d'aconseguir que quedi sempre realçada. Així no resultarà difícil al començament de la melodia que es presenta sobre un monòton bordó. A la continuació la cançó esdevé cànon. Convé vigilar que en aquesta part de la peça la part de contralt no resulti un plany: executeu-la amb mordacitat. A la tercera part presenta un contrast rítmic entre la melodia que canten els baixos i les veus acompanyants; convé que quedin ben precisades les diferències. Després de la modulació la quarta part resulta més brillant i cada una de les parts té el seu paper, que és rellevant en la mesura que es canti amb independència i seguretat i deixant que llui la part de soprano. La coda inicia de bell nou la melodia, que és interrompuda d'immediat per donar lloc a un tenuto sobre l'acord dominant que contrasta amb el curt acord final.

Voldriem agrair, felicitar i lloar Bibiloni per l'encert tingut amb aquesta harmonització que, si bé ha augmentat el grau de dificultat d'interpretar la peça, el que ha guanyat en tots els sentits és molt més important i el tarannà de la peça és totalment diferent.

Només volem afegir que la nostra coral Santa Maria del Camí i el seu director Vicenç Juan Rubí, posam el màxim esforç de la nostra part per tal d'arribar a cantar-la tal com l'harmonitzador l'havia somiat; i vos puc dir que ja hem arribat a un grau a tenir en compte.

ETIMOLOGIA I RELACIÓ MULTILINGÜE DELS NOMS PROPIS TRADICIONALS DE MALLORCA

Rafel Joan

Francesc, Francisco

Nom propi d'home d'origen italià: *Francesco*, "francès", sobrenom posat per Pietro di Bernardone, un ric mercader francòfil, al seu fill Joan Bernardone per la seva afecció a la llengua francesa, ja que era la nacionalitat de la seva mare. Tot plegat feu que abandonés el seu nom de baptisme i que arribàs a ser el futur San Francesc d'Assis. El *Poverello* d'Assis (segle XII – XIII) el convertiria en un dels noms més universals.

El futur sant de jove estava associat al negoci del seu pare, però la seva ment estava més per les gestes de cavalleria. Havent esclatat una guerra entre les ciutats d'Assis i Perusa va voler defensar la seva ciutat i fou fet presoner durant un any (1202-1203). L'any 1205 va anar a lluitar a Apulia contra l'emperador, al costat de les tropes pontificies.

En aquests temps va tenir un somni que el va fer tornar a la ciutat d'Assis, on comença a dedicar-se a l'oració i l'almoïna. L'any 1206, després de moltes dificultats amb el seu pare, va dedicar la seva vida al servei de Déu.

L'any 1221 fundà l'ordre tercera de la Penitència. Va morir a Assis de greu malaltia contreta a orient; al temps d'aquesta tribulació va compondre el *Càntic al Sol*. El seu òbit succeí la nit del 3 al 4 d'octubre del 1226, a una cabana de la porciúncula.

Francesc d'Assis és un cas estrany entre els fundadors d'ordres religiosos, ja que no era prevere. Després de diverses peregrinacions al seu lloc d'enterrament el seu cos fou dipositat a l'església del seu successor fra Elies. Francesc va ser canonitzat l'any 1228 pel papa Gregori IX.

Francesc de Paula va néixer a Paola (Itàlia) el 27 de març del 1416. Els seus pares, que havien demanat molt tenir un fill, feren el vot de consagrar-lo a Déu. Als dotze anys entrà al convent franciscà de San Marc Argentano perquè durant un any vestís l'hàbit en compliment del vot fet. Va peregrinar amb els seus pares a Roma i Assis i, veient el luxe d'aquelles ciutats, una vegada tornat a Paola va decidir

fer vida eremítica entre els anys 1429 i 1435. Acudiren el seu costat altres joves amb desig de compartir la seva vida, juntament amb els quals fundà el monestir de Cosenza, que seria l'embrió de l'Ordre del Mínims. El papa el va acollir a Roma i li oferí ordenar-lo prevere, cosa que ell va refusar amb humilitat. Estant malalt de greu malaltia el rei de França, Lluís XI, hi va anar Francesc de Paula enviat pel papa, però no el pogué curar. Però sí l'ajudà a tenir una bona mort. Carles VIII no el deixà tornar a Itàlia des de França, on visqué a la cort en pobresa i humilitat. Fundà la Segona i Tercera ordre. Va morir en Plesis-les-Tours l'abril del 1507. Va ser canonitzat el primer de maig del 1519.

Francesc I (Vannes 1414 – Plaisance de Vaunes 1450). Va donar suport a Carles VII de França i va combatre els anglesos a Normandia. Ordenà l'arrest del germà Gilles, que era aliat del anglesos.

Francesc I de Navarra, dit Febus (1469-1483), comte de Foix (1472) i rei de Navarra (1479 – 1483), comte de Foix i de Bigorra, vescomte de Bearn i Castellbó i senyor d'Andorra (1471-1483), fill de Gastó V, comte de Foix i príncep de Viana, i de Magdalena d'Orleans. Durant el seu breu regnant ocupà la regència del regne la seva mare, que va haver de front a les lluites ja antigues entre els agramontesos i beamontsos. Al morir va cedir el tron a la seva germana Caterina.

Francesca, Francisca, Francina

Nom personal de dona que han duit persones de rellevància tant dins el món de l'àmbit religiós com del social.

Francinaina Cirer, Beata

Francinaina Cirer Carbonell (Sencelles 1781 – 1855). Religiosa de família de conreadors, des de jove ja es dedicà als pobres i a l'ensenyament de la doctrina. El seu pare s'oposà a la seva vocació de monja. Formà a ca seva un beateri juntament amb altres dones del poble, duent a terme una vida religiosa; familiarment li deien la tia Xiroia. El 7 de desembre del 1851, amb ajuda del rector Joan Molinas, fundà amb diverses companyes l'Institut de Germanes de la Caritat, adoptant el nom de Francinaina de la Mare de Déu del Dolors. Elegida superiora de la fundació intensificà el seu treball pastoral, la fama del qual s'estengué per tot Mallorca. Morta en fama de santedat el 27 de febrer del 1855, se n'obrí el procés de beatificació i, a pesar de las interrupcions de la causa, el papa Joan Pau II la declarà venerable el 1985 i la

FRANCESC D'ASSIS, PINTURA DE GIOTTO A LABASÍLICA DE SANT FRANCESC D'ASSIS (SCALA-SALMER)

BEATA FRANCINAINA CIRER, ESCULTURA DE JAUME MIR (SENCELLES)

beatificà el dia 1 d'octubre del 1989.

Santa Francesca Romana (Francesca de Bursi de Leó) (Roma 1384 – 1440). Es consagrà al servei del germà proïsme, especialment durant la pesta de 1413 – 1414. El 1443 fundà a Roma una congregació de religioses oblates benedictines, afiliades a la congregació dels olivetans (1436). Festa, 9 de març.

Francesca. Princesa de Portugal, filla de Pere II i de Maria Sofia. Nasqué a Lisboa l'any 1699. A pesar de la seva gentilesa, instrucció i simpatia, va morir fadrina l'any 1736. La seva mort fou molt sentida i cantada pels poetes del seu temps en elegies (1), que es publicaren totes juntes.

Francisca de Rimini. Dama italiana del segle XIII, dona d'estranya bellesa, de temperament molt ardent, amant del seu cunyat Pau Malatesta, a la qual Dant va immortalitzar fent-la heroïna d'un dels mes bells episodis de la Divina comèdia.

La popularitat de Francesc i Francesca va unida a l'expansió del franciscanisme, i a Mallorca és usual des de la mateixa època de la Conquesta.

Francesco fou llatinitzat Franciscus, forma adoptada per l'alemany, Franziskus. Això no obstant, en la majoria del països germànics el nom es fa comú amb una forma més acurçada, com Franz en alemany i Frans en altres llengües

dels països nòrdics. La forma normal en anglès es Francis, en castellà i portuguès Francisco, en francès François, en occità Francés, en italià Francesco, en basc Pantzeska i en català Francesc. Adientment feminitzat és també un dels noms de dona més usats; en català Francesca, i una forma antiga tradicional de Mallorca era Francina, que actualment va recuperant lentament el seu lloc en la nostra cultura. En alemany Franziska, en anglès Frances, en francès Françoise i Francis i en castellà Francisca.

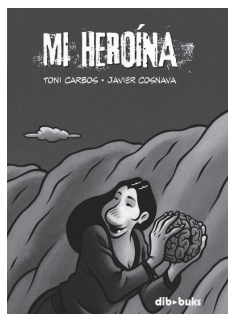
Com es por veure, tant Francesc i Francisco com Francesca i Francisca són dos noms de persona, i per suposat de baptisme, que tenen una gran tradició arreu del mon cristià i com és natural també a Mallorca.

(1).- Elegia.- Composició lírica que relata un succés trist, digne de ser plorat.

Diccionari de noms de persona.- Diccionari Alcover – Enciclopèdia Larrousse – El gran libro de los nombres i Todos los santos de Jose Luis Repetto.

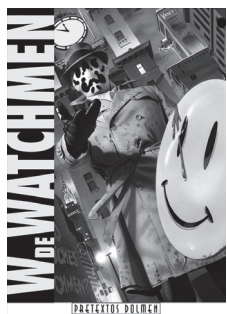
còmic

Jaume Martí Santandreu >>> <http://miontedon.blogspot.com/>

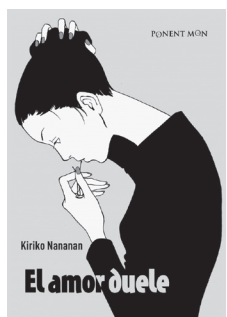
1. MI HEROÍNA - EDITORIAL DIBBUKS

Mi Heroína ens conta la història d'un dibuixant de còmics que sofreix un trastorn i acaba tornant-se boig. Està contada en primera persona i narra l'addicció a l'heroïna del protagonista, conscient aquest que està en un túnel d'excessos, consum i degradació, i que li falta un alt grau de voluntat per intentar sortir d'aquesta autodestrucció. El protagonista és absolutament realista en tot moment i reconeix que està immers de ple en un abisme en el qual es va deixant arrossegar per aquesta cruel addicció. Els autors Carbo i Cosnava s'han atrevit amb una proposta arriscada i innovadora, que fins al moment els ha reportat un bon nombre de premis a més de la bona acollida del públic. Excel·lent edició de l'editorial Dibbuks, on destaca el dibuix i l'estil de Carbo.

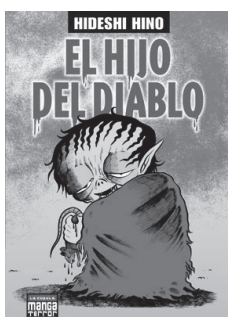
2. W DE WATCHMEN – EDITORIAL DOLMEN

Watchmen sens dubte és un gran còmic, per no dir el millor, des de fa més de 20 anys. Però en l'actualitat sofim un autèntic bombardeig de productes de la doble V, des del mateix còmic ja editat en diverses versions per diferents editorials, la bona pel·lícula de Zack Snyder, infinitat de merchandising, diverses obres complementàries al còmic... D'aquestes sens dubte cal destacar l'editada per Dolmen, W de Watchmen, en la seva col·lecció Pretextos. En ella Rafael Marín realitza un minuciós però no definitiu estudi i desglossament de l'obra original. Com a curiositat cal assenyalar que la portada del llibre es va poder triar pel públic per votació i entre 3 models a través de la web de la mateixa editorial Dolmen.

3. EL AMOR DUELE – EDITORIAL PONENT MON

Obra de Kiriko Nananan editada per Ponent Mon que, amb el suggestiu títol de El amor duele, ens narra en 23 capítols una àmplia exploració del concepte de l'amor. Títols com el mateix El amor duele, o Dia de descanso, ¿Cómo olvidar esa frescura?, Qué estupidez, Pero qué felicidad, La verdad invisible de lo visible, La amistad que se marchita..., serveixen per descobrir que l'amor no és fàcil. Els records, els diners, les perversions, la nostàlgia, els dubtes, les temptacions, la gelosia, etc., tots tenen cabuda i acompanyen habitualment totes les històries d'amor i dolor, que com bé sabem solament existeix un pas entre ells. Obra molt recomanable amb un alt grau de sensibilitat.

4. EL HIJO DEL DIABLO - EDITORIAL LA CÚPULA

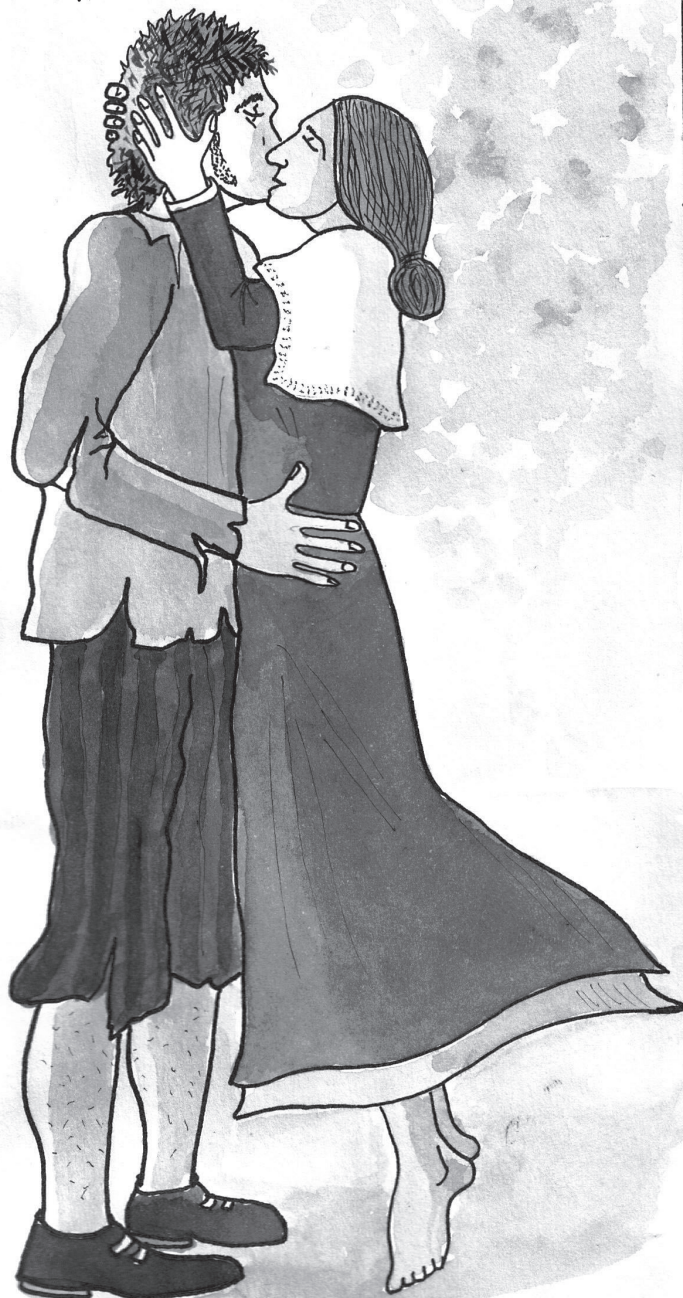
Estam abans de res davant una obra extremadament divertida, això sí, sempre des d'un determinat punt de vista. El hijo del Diablo és un còmic de terror amb elements "gore"; està protagonitzat per una espècie de zombi amb uns hàbits realment repugnants. El seu autor, Hideshi Hino, un autèntic mestre d'aquest gènere i amb altres títols d'èxit com La serpiente roja, El niño Gusano, Criatura maldita..., aconsegueix atrapar-nos al llarg de les pàgines d'aquest còmic d'estil inclassificable. Segur que tots els amants del gènere de terror passaran uns bons moments i arribaran a sentir autèntica simpatia pel protagonista. Prec que no faceu cas de l'avertiment de la contraportada: "La lectura de este cómic puede producir lesiones cerebrales irreversibles".

SOLER

ADAPTACIÓ I DIBUIX:
JAUME MARTÍ

... I UN DIA INESPERADAMENT.

ESTIC TAN CONTENT D'ESTAR
AQUI, PENSAVA QUE MAI MÉS
TORNERIA A VEURE-US.

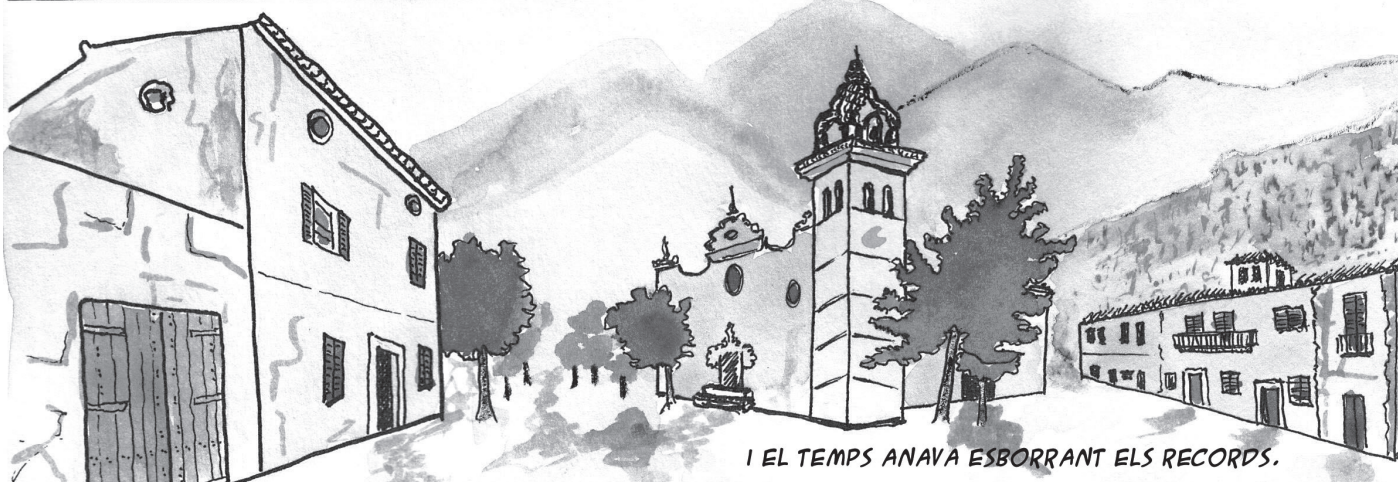

EM PENEDEIXO DE MOLTES COSES
DOLENTES QUE HE FET, HE
ANAR-ME D'AQUÍ COM MÉS AVIAT
MILLOR, NO VULL POSAR-VOS
EN PERILL.

ARA LO MÉS IMPORTANT
ÉS TROBAR UN LLOC
SEGUR ON PUGUÍS
AMAGAR-TE.

FILL MEU ARA TE
N'HAS D'ANAR,...
SEGUR QUE TOT
ANIRÀ BE.

I EL TEMPS ANAVA ESBORRANT ELS RECORDS.

esports

AJUDA AL CD SANTA MARIA I AL CD SANTA MARIA ATLÈTIC

JOB

Davant la crisi que estan passant els equips de futbol de les Illes Balears, molts dels quals tenen com a principals espònsors empreses vinculades al món de la construcció i que ara per ara es veuen amb prou feines per arribar a final de temporada, la Federació ha posat en marxa una iniciativa per mirar d'ajudar els equips de segona i tercera regional, en el nostre poble el CD Santa Maria i el CD Santa Maria Atlètic.

La Federació feu entrega als dos clubs d'un gran nombre de paperetes a un preu simbòlic 3 € cadascuna, on els premis són un cotxe Citroën C4 Coupé 1.4 Cool i dos passatges + una nit d'hotel + dues entrades per veure la final de la copa d'Europa a Roma. El sorteig serà el proper dia 20 de maig del 2009.

Les persones que estiguin interessades a ajudar aquests dos equips ho poden fer dirigint-se a les seves respectives oficines situades al camp de futbol.

FFIB Nº 006454
 Federació de Futbol de les Illes Balears

EQUIPOS:
 2ª y 3ª REGIONAL "Grupos A y B"

PREMIO* 1 Coche Citroën C4 Coupé 1.4 Cool
 y 2 Pasajes + 1 Noche Hotel + 2 Entradas
 para la Final de la Copa de Europa en Roma

3€
 DONATIVO

**SORTEO DÍA 20 DE MAYO DE 2009, EN COMBINACIÓN
 CON LAS 5 CIFRAS DEL SORTEO DE LA ONCE**
 Depositario: Federació de Futbol de les Illes Balears

COLABORA

COMERCIAL CITROËN, S.A.
 Avda. 16 de Julio, 5 - Polígono Son Castelló
 Tel. 971 910 110

*EL PREMIO DEL COCHE CADUCA A
 LOS 30 DÍAS NATURALES A CONTAR
 DESDE LA FECHA DEL SORTEO Y EL
 VIAJE CADUCA EL DÍA 25 DE
 MAYO DE 2009.

RESULTATS C.D. SANTA MARIA

JOB

Segona Regional.

Son Roca – Santa Maria	2 – 1
Santa Maria – Maria de la Salut	3 – 2
Sp. Ciutat de Palma – Santa Maria	5 – 0
Santa Maria – Son Oliva	0 – 4

Juvenils 1ª regional grup B

Santa Maria – Margaritense	3 – 2
Col. San Pedro – Santa Maria	2 – 0
Santa Maria – Cala d'Or	2 – 5
Poblense B – Santa Maria	3 – 2

Futbol 11 femení regional grup B

Santa Maria – Alcúdia	0 – 2
Collerense – Santa Maria	3 – 1
Santa Maria – S'Horta	0 – 5

Cadets 2ª regional grup C

Olimpic – Santa Maria	9 – 1
Port Pollensa – Santa Maria	2 – 2
Santa Maria – Juv. Ca'n Picafort	5 – 1

Infantils 2ª regional grup B

Palma son Gotleu – Santa Maria	5 – 7
--------------------------------	-------

S'Horta – Santa Maria	8 – 2
Santa Maria – Manacor	3 – 8
Atº Son Ferriol – Santa Maria	6 – 0
Atº Rafal – Santa Maria	7 – 0

Alevins futbol 7 grup B

Sencelles – Santa Maria	2 – 2
Santa Maria – Sp. Sant Marçal	3 – 2
Santa Maria – Atº sa Cabana	6 – 0

Benjamins Futbol 8 pobles grup C

Alaró – Santa Maria	3 – 1
Port Pollensa – Santa Maria	3 – 3
Santa Maria – Pollensa	3 – 5
Santa Maria – Sp. Sant Marçal Atº	1 – 3

RESULTATS SANTA MARIA ATLÈTIC

JOB

Tercera regional grup A

Son Sardina At – Santa Maria At.	2 – 2
Santa Maria At – Atº Paguera	3 – 1
Santa Maria At – Pina	1 – 1
Porreres – Santa Maria At	7 – 1
Santa Maria At – Condor	0 – 0
Llosetense B – Santa Maria At	4 – 0
Santa Maria At – Escolar B	6 – 1

Alevins Futbol 7 grup C

Santa Maria At – Alqueria	0 – 6
Santa Maria At – Porreres	1 – 5
Olimpic – Santa Maria At	7 – 0
Santa Maria At – Petra	3 – 3
Porto Cristo – Santa Maria At	0 – 6
Santa Maria At – Palma son Gotleu	3 – 3
Artà – Santa Maria At	5 – 6

BÀSQUET - RESULTATS

M. Neus Comas

1a Autonòmica femenina

Gasoleos Mallorca – Santa Maria	81-30
Santa Maria – Montuïri	37-60
Campos – Santa Maria	54-38
Santa Maria – Sa Pobla	42-49
Jovent – Santa Maria	57-29

2a Autonòmica masculina

Santa Maria – Unicmall	64 -66
H. Nadal – Santa Maria	59- 39

Júnior masculí A

Nadal Mobiliari – Santa Maria	66 -40
Santa Maria – Bàsquet Inca	73-66

Júnior masculí B

Santa Maria – Esporles	72 -71
Santa Maria – Molinar	90- 94

Cadet femení

Santa Maria – Sant Josep	33-77
Hispania – Santa Maria	64-47
Santa Maria– Molinar	65-51
Santa Maria – Bons Aires	60-69

Infantil masculí

Santa Maria – S. Ciutat de Palma	74- 24
Esporles – Santa Maria	54-35
Santa Maria – Santanyi	57-39
Santa Maria – Binissalem	50-88

Infantil femení

Jovent – Santa Maria	71-27
Llucmajor – Santa Maria	40-36
Petra – Santa Maria	44-33

Minibàsquet femení

Santa Maria – Zona 5	91-54
Santa Maria – Sant Alfons	45-42

Minibàsquet masculí

Santa Maria – Sa Pobla	65-28
Santa Maria – At. Escolar	53-48

esports

COMENÇA LA TEMPORADA CICLISTA

JOB

Un any més ha començat la temporada ciclista. La primera de les proves és “Hivern a Mallorca”, prova que consta de sis curses a disputar-se en un parell de caps de setmana. Fins ara es duen disputades quatre curses amb domini absolut dels corredors estrangers. L'equip Caldentey RCO, de Santa Maria, dirigit per Biel Acosta, hi està representat amb un bon nombre de corredors que fins ara i perquè encara estan en la fase de pretemporada tenen com a objectiu anar rodant per agafar quilòmetres a les cames.

Trofeu Costa Serverina, triomf de Martí Cladera

No podia començar millor la temporada per al ciclista Martí Cladera, santamarier de l'equip Túnel Sánchez P., que

es va imposar en la seva categoria Màster 30 a la carrera disputada a Cala Bona, en un circuit de 50.000 metres, al qual es van donar un total de 40 voltes amb una mitjana de 41,83 km/h.

Pel que fa als Màster 40, feren 25 voltes a un circuit de 31.250 metres, al qual es va imposar el corredor de l'equip Caldentey RCO, de Santa Maria, Antoni Vives. Segon i quart respectivament foren Bartomeu Vives i Sebastià Amer, ambdós també de l'equip santamarier, que va aconseguir per tant la primera posició en la classificació per equips.

temps de cuina

GREIXONERA DE CAROTA I LLENGUA

Joan Andreu

Ingredients

1/2 carota de porc (600 grs.)
2 llengües de porc (400 grs.)
6 ous
1/2 tassó de llet
6 cullerades de galleta capolada.
Sal, 3 fulles de llorer, pebre bo molt, moradui, un pebre coent, espècies grogues.

Elaboració

Farem bullir la carota i les llengües fins que siguin ben cuites. Un cop fredes, les tallarem a bocins petits i els anirem posant dins una greixonera de test. A continuació hi afegirem els ous, la llet, la galleta capolada, la sal, el llorer, el pebre bo, el moradui, el pebre coent i les espècies grogues.

Tot junt s'anirà remenant fins que estigui ben mesclat. Enfornarem la greixonera a 190 graus durant 45 minuts o fins que sigui cuita, cosa que sabrem quan l'escuradents que hi fiquem en surti sec. Se serveix freda.

Es pot substituir la llengua per carn capolada de porc en la mateixa proporció.

Bon profit.

metereologia

Miquel Cabot Parets

ESTACIÓ METEREOLÒGICA SANTA MARIA

SON BORREÓ													FEBRER 2009	
B-269-A	dia	temp	màx	mín	oscil·lació	mitja	lec.	evap	humitat	relativa	pluges	meteors	comentari a les 8 h.solars	
	a les	M	m			M+m	evap.	M	ma	8 h.s.	m. h.	v.	mm.	
	vuit					dos								
1	11,2	16,4	2,9	13,5	9,6	12,0	0,3	86	- 58	- 66		o	3,5	tot u niguls,fora sol.v.en calma
2	12,0	15,8	8,0	7,8	11,8	12,3	1,0	85	- 58	- 85	o	o	9,4	torrent,zolellet enterbolit,niguls,mestral,ros.
3	12,3	16,0	5,2	12,7	10,6	13,5	2,3	84	- 62	- 71			-	solellet,niguls per tot, mestral
4	12,5	16,2	3,5	12,7	12,7	14,5	2,3	87	- 66	- 75	o		0,3	solellet,niguls grossos a m.. Mestral
5	13,8	18,6	9,4	9,2	9,2	2,3	1,7	83	- 42	- 70			solellet5,	niguls grisos per tot, vent de ponent
6	10,7	15,0	9,4	5,6	6,6	4,0	1,2	85	- 60	- 60			fora sol,	cel tot u, vent fortet de ponent
7	7,9	12,1	3,9	8,2	8,2	5,2	3,8	86	. 52	- 52	o	o	17,2	fora sol,vent molt fort de migjorn, niguls per tot
8	9,9	11,0	6,6	4,4	4,4	9,0	2,2	59	- 40	- 46		o	0,2	solellet,niguls per tot s/ a T. vent de mestral
9	15,6	16,0	4,9	11,1	11,1	11,2	3,6	87	- 40	- 50			solellet,cel	ben ras, vent de mestral
10	9,9	18,5	11,5	7,0	7,0	14,8	3,2	82	- 46	- 68				
des	115,8	155,6	65,3	92,2	91,2	98,8	21,6						30,6	
11	12,3	18,5	9,4	9,1	9,1	18,0	1,2	80	- 43	- 49			solellet,	niguels grossos a T, migjorn i mestral fort
12	6,9	14,6	2,9	11,7	11,7	1,2	0,4	88	- 38	- 85	o	o	2,9	fora sol,tot niguls,ventet de llevant flux
13	9,6	10,5	4,1	6,4	6,4	1,6	0,7	86	- 57	- 59		o	2,0	solellet niguls grisos grossos per tot, levantet
14	11,2	12,4	1,4	11,0	11,0	2,3	3,3	86	- 48	- 73			rosada,solellet,solellet	guaitant, niguls blancs a T. mestral
15	9,3	14,2	1,3	12,9	12,9	5,6	1,7	86	- 49	- 49			fora sol,	niguls grissos, ventet de llevant
16	9,8	13,8	1,1	12,7	12,7	7,3	2,3	87	- 47	- 69			gelada,solellet,niguls	per tor,vent de llevant
17	10,0	13,5	0,0	13,5	13,5	9,6	2,9	86	- 50	- 57			gelada,solellet,nigulets,	llevant molt flux
18	14,9	16,0	6,1	9,9	9,9	12,5	1,4	80	- 33	- 35			rosada,solellet	terenyina per tor,ventet de mestral
19	12,7	17,9	5,5	12,4	12,4	13,9	4,1	81	- 38	- 42			solellet,niguls	petits per tot, llevant flux
20	11,5	20,1	4,8	15,3	15,3	18,0	2,6	87	- 42	- 48			solellet,	niguls prins a T. oratge de llevant
des	108,2	151,5	36,6	114,9	114,9	90,0	20,6						4,9	
21	9,6	15,7	1,9	13,8	13,8	2,6	2,5	78	- 32	- 43			sol	enterbolit, niguls prim per tot, vent en calma
22	12,0	15,1	3,4	11,7	11,8	5,1	1,5	86	- 30	- 49			solellet,	niguls a T, vent de mestral
23	12,5	14,9	3,2	11,7	11,8	7,6	3,5	86	- 40	- 52			solellet	niguls a T, vent de llevant
24	10,1	17,0	4,2	12,8	12,8	11,1	0,9	84	- 36	- 60			solellet,niguls	grisos a T. ventet de llevant flux
25	12,4	17,9	3,6	14,3	14,3	12,0	2,2	87	- 48	- 48			fora sol,niguls	prims grisos, vent de llevant
26	12,7	18,0	2,0	16,0	16,0	14,2	1,3	88	- 41	- 53			sol,cel	ras, ventet de llevant
27	11,5	16,5	-0,7	17,2	17,2	1,3	2,6	100	- 50	- 71			geledeta.sol,cel	ras, ventet de xaloc flux
28	10,0	19,0	-0,5	19,5	19,5	3,9	1,6	100	- 47	- 72			gelada,	fora sol,cel tot u i niguls prims, ventet de xaloc
des	90,8	134,1	17,1	117,0	117,2	57,8	16,1						0,0	
mes	314,8	441,2	119,0	324,1	323,3	246,6	58,3						35,5	
RESUM :														
Mitja de les màximes						15,7	Dies de pluja						7	
Mitja de les mínimes						4,2	Dies de neu						0	
Mitja de les mitges						11,5	Dies de calabruix						0	
Màxima del mes						20,1	dia 2è Dies de tempesta						0	
Mitja a les 8 hores						11,2	Dies de boira						0	
Mínima del mes						-0,7	Dies de rosada						1	
Oscil·lació extrema						19,5	Dies de gelada						3	
Evaporació Mitja diària						2,0	Dies neu posada						0	
							Dies passa torrent						10	

Control efectuat per Miquel Cabot Parets
Lloc de control: Son Borreó, Santa Maria
Coordenades UTM: 480,00 kms Y 3391,8 kms
Z-160 Latitud 29°40,05.5° Longitud 2°46,0'E

NOVES FORMES NOVES FORMES

Tel. 971 14 06 34

C/. Antoni Gelabert, 14 A
Santa Maria del Camí
Antiga Perruqueria Can Buc

AUTOESCOLA

RUBI

Telèfons: 607 582 820 / 615 056 363

Permisos A, B, BTP · Llicències ciclomotor
SANTA MARIA · ALARÓ · BINISSALEM

demografia

Neixements

Marina Boleda Isern.- 12.12.2008
Yeira Rodríguez Ramírez.- 15.12.2008
Marc Sureda Alfaro.- 10.12.2008
Antonio Tomas Pérez.- 29.12.2008
Nicolás Perelló Michelutti.- 29.12.2008
Nuria Moreno Bruno.- 02.01.2009
Antonio Tomás Hidalgo.- 04.01.2009
Núria Sampol Calafat.- 16.01.2009
Marc Contestí Serra.- 19.01.2009
Jaume Perelló Mir.- 29.01.2009
Laura Ávila Andreu.- 25.02.2009
Hugo González Juan.- 08.03.2009

Defuncions

Maria del Pilar de Oleza Gual de Torrella.- N. 07.02.1909.- D. 28.12.2008
Juan Artigues Gili.- N. 18.02.1918.- D. 29.12.2008
Margarita Bonet Costa.- N. 20.07.1919.- D. 07.01.2009
Vicenç Vidal Ripoll.- N. 07.05.1987.- D. 30.01.2009
Daniel Massanet Amengual.- N. 20.11.1965.- D. 04.02.2009
Luis Rodríguez Bestard.- N. 26.06.1932.- D. 15.02.2009

Matrimonis

Joseph Ikem i Naiara Mendiguren.- 12.12.2008
José Lorenzo Jerónimo Pérez i Maria Luisa Torrents Díaz.- 26.01.2009
Gabriel Ferrer Capó i Maria Antònia Gil Terrassa.- 21.02.2009

Noemi
Esmeralda

Joieria tradicional mallorquina
Reparació i restauració de joies,
creacions pròpies

Reina Esclaramunda 4, Palma-tel: 971710907

ESTANC FRONTERA SERRA

S'estanc des carrer llarg

TABAC
PAPERERIA
OBJECTES DE REGAL
QUINIELES I PRIMITIVA
SERVEI DE FAX

Carrer Llarg, 69. Santa Maria
Tel.: 971 14 02 31 Fax: 971 62 03 74

**Viatges
COANEGRA**

*Més de 25 anys
d'experiència
al seu servei.*

Plaça Nova, 5 · 07320 Santa Maria del Camí
Tel. +34 971 620 263 · Fax +34 971 140 215
E-mail: santamaria@viatgescoanegra.com
www.viatgescoanegra.com

estrellas@mac.com

Rep Lluís
P E R R U Q U E R I A

*HOMES - DONES

*ESTÈTICA

*MASSATGES

HORES CONCERTADES

Plaça Nova, 11
07320 - Santa Maria del Camí
Tel. 971 140 900

expert

verdera.

BERNAT DE SANTA EUGÈNIA, 62
SANTA MARIA DEL CAMÍ
TEL. 971 62 11 12

RUSTIC ART

CONSTRUCCIONS I REFORMES

*Construïm
Ca Teva.....*

**CONSTRUCCIONS
REHABILITACIONS
PROMOCIONS**

TELF/FAX: 971620889
650 40 93 30 /650 40 93 40.

C/ BATLE JOSEP CANYELLES
CANT. SANTA CATALINA TOMAS.
SANTA MARIA DEL CAMÍ.